

Година XIX, број 171
октобар/новембар 2016. године

ЛОВАЧКЕ

ЛИСТ ЛОВАЦА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

ТЕМА БРОЈА **Дивокоза**

**Драгуљ
којим се
може поносити
свака земља
која га има**

OPEN TO GO, TELEVIZIJA ZA PONIJETI!

Nikad bolja prilika za m:tel Open!

Izaberi m:tel Open sa
pretplatom 0,99 KM
prva 3 mjeseca uz
odličnu ponudu
mjeseca.

OPEN PRETPLATA

0,99 KM

3 MJESECA

**PONUDA
MJESECA**

**2 GODINE GRATIS
SPORT TV PAKET**

Promotivna ponuda gratis Open To Go (multiscreen) usluge važi do kraja 2016. godine za nove korisnike Open IPTV paketa (uzuev start paketa) koji podnesu zahtjev za korišćenje Open IPTV paketa do 30.11.2016.godine. Uslugu je moguće aktivirati na jednom uređaju (desktop ili laptop računar, tablet ili mobilni telefon). Ponuda popusta na pretplatu važi do 10.01.2017.godine za sve nove korisnike OPEN paketa. U cijenu uređaja je uračunat PDV. Ponuda uređaja važi do isteka zaliha. Uslovi i detalji Open ponude su dostupni na m:tel prodajnom mjestu, web sajtu i korisničkom servisu.

m:tel

open.mtel.ba

korisnički servis 0800 50 005

mtelbih

mtelimateprijatelje

Стране 18-22

ОРГАНИЗАЦИЈА И НАЧИНИ ЛОВА ДИВЉИХ СВИЊА

БЕЗ ДОБРОГ ПЛАНИРАЊА НЕМА УСПЈЕШНОГ ЛОВА

Успјешна сарадња ловаца из зворничког краја с колегама из Србије
ДРИНА ДЕЦЕНИЈАМА РАЂА ПРИЈАТЕЉСТВА

Страна 23

Информација о установљавњу и додјели ловишта на коришћење

Ловиштима газдују ловачка удружења

Стране 4 и 5

Уводна ријеч

Поштовани читаоци, колеге ловци!

Након дужијег периода пред вама се поново налазе нацие "Ловачке новине". Након Изборне скупштинине Ловачког савеза Републике Српске, у децембру прошле године у Бијељини, нацили смо се пред низом важних задатака, а један од њих ујраво је био и стварање концепције "Ловачких новина", које ће нас презентирати, не само на нашим просторима већ и изван нацих граница. Све док се нисмо предали овом задатку, нисмо ни моли знали да ли је и колико тешко. Наравно, као ни сваки задатак у животиу ни овај није нимало једноставан, а ако желити да "Ловачке новине" буду у духу савременог ловца, онда је то веома захтијеван посао.

Да лов није само лов, већ одавно сви знамо и ујраво из тог разлога желимо створити имици новина у којима ће струка и наука водити главну ријеч и трасирати смјернице и путеве осталим семенитима ловства. Ловства, као наука, без које не смјемо инорисати њен примарни и приоритетни еколошки аспект. Као ловци, заштитници природе, како животињској тако и биљној свијети и разноврсних природних екосистема, обавезни смо да својим етичким и моралним начелима дамо свој максимум у заштити и очувању природних ресурса који су нам појверени на ујрављање. Да ли смо ми ловци дио природе или је природа дио нас, не би требало да буде дилема, јер обе тезе можемо смаитрати тачним. Наравно, природа је оправдала наци очекивања, али, руку на срце, ми смо прецизно насрули на њу.

Ујраво због нацих прецака вјерујемо да ћемо успјети кроз ове новине изражити (и добити) одговоре на актуелна питања савремених достипнића ловства, као научне дисциплине и превазилажења проблематике из узија и заштити дивљачи, извршења лова, правних прописа, ловне балистике, стрелаштва, лова као спорта и рекреације, ловног туризма и ловне економије, ловне кинологије, проблема насељавана дивљачи као и њене (ре)интердукције, сузбијања све чеће појаве болести код дивљачи и наравно - рјешавања проблема ловачке етике. Нажалост, свједоци смо да посљедних деценија поједини ловачки часописи (ако се моу уопште назвати "ловачки") и друштвене мреже шире безброј неморалних и неетичких фотодографија, које у савременом свијету ловства преносе лоцу и искривљену поруку о нама ловцима и ловству на нашим просторима. Због тих разлога имамо моралну обавезу да заједно са вама, људима од струке и праксе, креирамо и усавршавамо наци новине, које ће нам помоћи да нам многе ствари из сфере ловства буду јасније и достипније. Кроз "Ловачке новине" показаћемо да нисмо сами на овом свијету, као и да од нас многа стоја зависе, али и да ми ловци многа стоја дујемо природи и мјесту које заузимамо у свијету ловства.

Добар пољед!

Председник ЛС РС
Саво Минић

"Ловачке новине"

ЛИСТ ЛОВАЦА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Година XIX, број 171, октобар 2016. године

Издавач: Ловачки савез Републике Српске, Бијељина, улица Меше Селимовића 15

Телефон: 055/ 227-100, факс 055/ 227-107

E-mail: lovackisavezrs@teol.net

Жиро рачун: 562001000005781

За издавача: Саво Минић

Главни и одговорни уредник: Душан Репија

Уреднички одбор: Саво Минић, Василије Савић, Војо Степановић, Драшко Росић, Здравко Илић и Душан Репија, представник "Гласа Српске"

Насловна страна: Дивокозе на Зеленгори
Фото: Ж. Секулић

Комисија за информисање Ловачког савеза РС:

Војо Степановић, председник, Миленко Лазаревић, Александар Шљивић, Недељко Гламочак и Жељко Антонић

Штампа: "Глас Српске"

Тираж: 19.000

Лист излази сваког посљедњег петка у мјесецу

Плаћањем чланарине чланови Ловачког савеза Републике Српске постају претплатници "Ловачких новина"

Рукописи и фотографије се не враћају, а све прилоге спати на E-mail: lovacken@gmail.com

Рјешењем Министарства просвјете и културе број 07.3-27-3/07, од 9. маја 2007. године, лист је уписан у регистар јавних гласила под бројем 512.

ЗАВРШЕНО
УСТАНОВЉАВАЊЕ
И ДОДЈЕЛА ЛОВИШТА
НА КОРИШЋЕЊЕ

Већином ловишта газдују ловачка удружења

ПИШЕ: МИЛАНКА ЈОВАНОВИЋ
lovacken@gmail.com

Одредбом члана 27. Закона о ловству ("Службени гласник Републике Српске", бр. 60/09 и 50/13), прописано је да Влада Републике Српске, на приједлог Министарства, установљава ловишта и врши промјену њихових граница на основу еколошке, економске и инфраструктурне документације.

Полазећи од наведене законске регулативе, поступку установљавања ловишта претходио је поступак израде Елабората о установљавању ловишта у РС. Министар пољопривреде, шумарства и водопривреде донио је Пројектни задатак за израду Елабората о установљавању ловишта, критеријуме о установљавању ловишта и

именовао комисију. Комисија је припремила Елаборат о установљавању ловишта по намјени у Републици

Српској, који је у форми нацрта био објављен на интернет страници Министарства пољопривреде, шумар-

ства и водопривреде www.vladars.net. Нацрт је био предмет јавне расправе одржане у четири регије у циљу упознавања заинтересованих субјеката са предложеним рјешењима, транспарентности, усаглашености приједлога и сугестијама будућих корисника.

**ПРИВРЕДНА
ЛОВИШТА ЗАУЗИМАЈУ
7,6 ОДСТО УКУПНЕ
ПОВРШИНЕ**

Након спроведене јавне расправе, урађен је Елаборат о установљавању ловишта у РС представља основу и подлогу за установљавање ловишта.

Влада Српске је установила 99 ловишта, која се у односу на намјену дијеле на три врсте и то: шест посе-

1 Војскова	21 Бобија	39 Вучијак	60 Мајевица	80 Трескавица
2 Рудице	22 Бањалука	40 Вукосавље	61 Козлук	81 Загорје
3 Нови	23 Мањача	41 Шамац	62 Млабевцац	82 Каменица
4 Пастирево	24 Челинац	42 Посавље	63 Борогово	83 Панос
5 Сводна	25 Котор Варош	43 Пелагићево	64 Бишина	84 Семећ
6 Баљ	26 Масловаре	44 Мајна	65 Бирач	85 Медник
7 Козарска Дубица	27 Шипраге	45 Петрово	66 Комић	86 Варда
8 Козара	28 Кнежево	46 Добој	67 Чауш	87 Вучевица
9 Омарска	29 Чемерница	47 Јаворова	68 Јавор	88 Цицељ
10 Мраковица	30 Грбавци	48 Станари	69 Сушица	89 Ново Горажде
11 Љубија	- Јабланица	49 Борја	70 Студена гора	90 Бакић
12 Оштра Лука	- Просара	50 Омар	71 Височник	91 Врбница
13 Дринић	31 Ламинци	51 Смолин	72 Соколац	92 Зеленгора
14 Лом	32 Карајзовци	52 Бијељина IV	73 Гласинац	93 Вележ
15 Клековача	- Романовци	53 Бијељина II	74 Романија	94 Невесиње
16 Бобија	33 Лакташи	54 Бијељина I	75 Пале	95 Гацко
17 Рибник	34 Србац	55 Бијељина III	76 Јахорински забран	96 Берковићи
18 Лисина	35 Мотајица	56 Бијељина V	77 Требевић	97 Љубиње
19 Шипово	36 Прњавор	57 Трново	78 Игман	98 Видуша
20 Виторог	37 Љубић	58 Угљевик	79 Трново	99 Леотар
	38 Мотајица			

у складу са законским одредбама путем јавног конкурса. Ловачким удружењима која су испунила услове тражене конкурсом, додијелена су ловишта уговором о коришћењу на период од десет година. Додјела ловишта окончана је до почетка ловних активности у ловној 2016/17. години.

СПОРТСКО-РЕКРЕАЦИОНА ЛОВИШТА ОМОГУЋАВАЈУ ИНТЕНЗИВАН ЛОВ

Привредна ловишта су установљена на подручјима која по условима станишта и врстама дивљачи омогућавају интензивно привређивање у ловству, јер је Законом о ловству предвиђено да се планирани одстрел дивљачи у овим ловиштима може дати под концесију. Број привредних ловишта повећао се за 50 одсто (пет ловишта). Привредна ловишта су установљена на површини од 187.490 хектара или 7,6 одсто од укупне површине свих ловишта, док посебна ловишта заузимају површину од 104.979 хектара, што у процентима износи 4,03 одсто од укупне површине.

1.147.621 хектара, што чини око 47 одсто укупне површине.

Посебна ловишта су установљена на подручјима која се по значају станишта и врста дивљачи издвајају од других ловних подручја. Она су равномјерно распоређена дајући шансу развоју како ловне тако и туристичке дјелатности у Републици Српској. Корисници посебних ловишта одређени су одлуком Владе на приједлог Министарства. Број посебних ловишта у односу на досадашње стање је остао исти.

Према броју и површини доминантна су спортско-рекреациона ловишта, а њихов број повећао се за 30 одсто. Она обухватају површину од 2.171.707 хектара, што чини 88,1 одсто од укупне површине.

Према подацима Ловачког савеза РС, ловом се бави 19.086 ловаца, тако да по једном ловцу просјечно долази 129,11 хектар површине ловишта.

Спортско-рекреациона ловишта установљена су на подручјима која по условима станишта и врстама

дивљачи омогућавају интензиван лов дивљачи првенствено ради задовољавања спортских потреба домаћих ловаца. Ова ловишта у односу на друга су приоритетно установљена у свим општинама гдје традиционално постоје јака ловачка удружења.

Додјела спортско-рекреационих ловишта на коришћење спроведена је

бних ловишта, 15 привредних ловишта и 78 спортско-рекреационих ловишта.

Она заузимају укупну површину од 2.464.176 хектара, а просјечна површина ловишта износи око 24.891 хектара. У односу на надморску висину најзаступљенија су низијска ловишта, укупно 43, док највећу површину заузимају брдска ловишта, њих 38 на укупној површини

www.torzokom.com

Torzokom d.o.o. u svojoj ponudi posjeduje kompletan program lovačke opreme od karabina i sačmarica do municije, optika.

Brendovi koje zastupamo su:

Browning Winchester **Sauer** Tikka **Nikon** Baikal
Aimpoint **Meopta** Sako **Mirage** Zeiss
Norma Bellot RC **Rio** Rottweil

Uvjerite se sami u kvalitet proizvoda namijenjenih lovu u našoj ponudi, koju razvijamo još od 2000. godine.

Sjedište firme: **Tel. +387 52 243 890**
Mitropolita P. Zimonjića C-3 **Fax: +387 52 243 891**
Prodavnica br. 4 **Mob. +387 65 779 799**
Ul. Kralja Petra I oslobodioca bb **+387 65 956 663**
79101 Prijedor **e-mail: torzokom@gmail.com**

ПИШЕ: АНИТА ЈАНКОВИЋ
anitaj@glassrpske.com

Све оно што сам обећао делегатима и ловцима у Ловачком савезу РС сам на великом путу да у првих годину свога рада у цијелости испоштујем.

Рекао је ово предсједник Ловачког савеза Републике Српске Саво Минић, који је крајем 2015. године дошао на чело најбројније организације у Српској. Ово је само једно од бројних питања које је на његову адресу стигло од колега ловаца.

- Први циљ је био измјена и допуна Статута, по којем ће се мандат предсједника Савеза ограничити на два узастопна мандата јер у Српској има 20.000 ловаца и нема потребе да један ловац заузме мјесто. Самим тим ћемо наложити ловачким удружењима да ускладе своје статуте са Статутом ЛС. Обећали смо ловцима да ће све извјештаје које подносе органи и радна тијела које именује Скупштина и Надзорни одбор усвајати Скупштина, а не као до сада Управни одбор којег је контролисао Надзорни одбор, што је била нелогичност. Када су у питању статут регија, предлагање радних тијела, направили смо у приједлогу измјена и допуна Статута да регија има велики значај и да се преко регије врши комплетно делегирање и предлагање у сва радна тијела, јер ћемо на тај начин ојачати рад у бази, рад ловачких удружења преко регија и то ћемо до краја децембра завршити. Много времена нам је одузело установљивање и додјела ловишта ловачким удружењима на газдовање и ту смо завршили више од 98 одсто посла и то одлично.

ЛН: Који проблеми тиште више од 19.000 ловаца у РС и како их рјешавате?

МИНИЋ: Проблем који углавном мучи ловце је нетранспарентно трошење новца, из тог разлога смо план прихода и расхода објавили у новинама. Наше колеге имају право да знају како и гдје трошимо новац. Жалили су се и на рад стручне службе у смислу конспиративности, транспарентности, љубазности јер људи који раде у стручној служби су плаћени од нас ловаца, нису на државном или локалном буџету и морају одговорити задатку и благовремено извршавати обавезе. Ловци траже од њих да буду сусретљиви и љубазни и зато ћемо отворити и-мејл на који ће се ловци моћи јављати са притужбама, критикама или похвалама на рад стручне службе.

ЛН: Каква је финансијска ситуација у ЛС РС?

МИНИЋ: Финансијска ситуација је стабилна, извршили смо сва плаћања која су се односила на обавезе из претходног периода, односно све пре-

**САВО
МИНИЋ,
ПРЕДСЈЕДНИК
ЛОВАЧКОГ
САВЕЗА РС,
ОДГОВАРА
НА ПИТАЊА
КОЛЕГА**

Финансијска ситуација је стабилна, извршили смо сва плаћања која су се односила на обавезе из претходног периода, односно све преузете обавезе смо у континуитету исплатили, рекао Минић

**СРПСКА
СПРЕМНА
ЗА ЦИТЕС,
ФБиХ
НИЈЕ**

Ловци имају право да знају како трошимо новац

узете обавезе смо у континуитету исплатили. У овом моменту нема никаквих проблема који би могли угрозити рад и функционисање. Финансијски план за ову годину објављен је у овом издању "Ловачких новина" јер желимо да будемо транспарентни. Жељели смо на домаћински начин да располажемо средствима и да обавијестимо ловце у Српској на шта се троши новац, јер ако не постоји финансијски план и ако не кажете ловцима колико има новца и на шта се троши, остаје простор за сумњу. Транспарентно ћемо објавити и ко ради у ЛС, ко редовно прима новац од Савеза и у ком износу, па ћемо расправљати да ли су то високи или ниски износи, колико лица треба да буде запослено итд.

ЛН: Шта је урађено када је у питању Закон о оружју и муницији, да ли је олакшана процедура куповине?

МИНИЋ: Министарство унутрашњих послова РС нам је увелико изашло у сусрет и сада је много лакша набавка муниције и оружја за лица која већ посједују оружане листове. Домове здравља који издају одређена увјерења смо свели на свега седам, смањени су и новчани износи за 50 од-

ИНТЕРНЕТ СТРАНИЦА

ЛН: Најавили сте покретање модерне интернет странице, да ли сте близу реализације плана?

МИНИЋ: Веома смо близу реализације тог плана и сада смо у фази закључивања уговора у вези са уређењем интернет странице. Сајт Ловачког савеза РС ће још благовремене пратити дешавања у ловиштима РС у односу на новине, јер ћемо остварити дневни континуитет. На сајту ће бити презентовани и сви контакт телефонски људи из Савеза, а преносиће и комплетан садржај из "Ловачких новина".

оружја и муниције, продужење аката, то јест оружане листова. Донијели смо и одлуку за измјену питања за полагање ловачког испита, јер у садашњим тестовима има од 10 до 15 одсто питања која су двосмислена и застарјела. Именовали смо комисију која ће направити нови испитни тест како би будући ловци лакше разумјели питања.

ЛН: Колико је до сада урађено поводом уноса дивљачи у ловишта и какви су планови за будућност?

МИНИЋ: У наредној години ћемо имати озбиљан пројекат о питању уноса дивљачи у ловишта РС, и то прво унос постојеће дивљачи, а затим и дивљачи која је постојала у нашим ловиштима, али је због ратних дејстава, криволава и болести сада немамо на подручју Српске. До сада смо више од 150 зечева унијели у ловишта како бисмо освјежили крв и настављали са тим активностима. Прво смо вршили унос зечева у поплављена подручја, а прије неколико дана извршена је појела у Станари-ма, Козлуку, Требињу, Гашку и Ловачком удружењу "Вукови са Дрине". Анализираћемо и постојеће капаци-

сто, али и вријеме издавања оружане листова. Остварили смо добру сарадњу са МУП-ом и сви наши приједлози узети су у обзир и ловцима је сада много лакше када је у питању држање и ношење оружја, набавка

ФИНАНСИЈСКИ ПЛАН
Ловачког савеза Републике Српске из 2016. годину

I: ПРИХОДИ:			
	2015 ПЛАН	2015. ОСТВ	2016 ПЛАН
1. Чл. допринос. Савезу и Ловачке новине	355.109,00	402.333,00	422.333,00
2. Јавни приходи - средства прописане репродукције шума	-	-	-
3. Камате	1.000,00	-	1.000,00
4. Резервисана	105.871,00	45.417,00	-
5. Дугогодишњи допринос "репрограм"	42.603,00	110.370,00	30.000,00
6. Дугогодишњи допринос организација	30.000,00	7.900,00	7.000,00
7. Дугогодишњи допринос ловачких испита	1.980,00	-	-
УКУПАН ПРИХОД:	536.563,00	565.620,00	460.833,00

II: РАСХОДИ:			
А) ТРОШКОВИ ПРОИЗВОДНИХ УСЛУГА:			
	2015.	2015.	2016
1. Трошкови рекламе	25.000,00	7.552,06	8.000,00
2. Трошкови запута пословног простора	10.000,00	10.405,00	10.000,00
3. Трошкови учешћа на сарданима	10.000,00	6.883,40	7.000,00
4. Трошкови одржавања Кула РС	10.000,00	9.253,20	9.000,00
5. Средства за подстицај развоја ловства (Уређење ловишта и уношење дивљачи)	30.000,00	18.746,18	20.000,00
6. Средства за разне породичне	20.000,00	20.140,00	20.000,00
7. Транзитни ЛУ према приложеним пројектима	-	-	128.333,00
Свега трошкови производних услуга	125.000,00	72.979,84	202.833,00

Б) ТРОШКОВИ НЕПРОИЗВОДНИХ УСЛУГА:			
	2015.	2015.	2016
1. Ловачке новине, календари и поштарина	99.563,00	111.589,99	80.000,00
Свега трошкови непроизводних услуга	99.563,00	111.589,99	80.000,00
В) НЕМАТЕРИЈАЛНИ ТРОШКОВИ:			
	2015	2015	2016
1. Накнада члановима УО,НО и комисија	35.000,00	31.444,18	30.000,00
2. Накнада за дневнице и путне трошкове	20.000,00	4.888,00	4.500,00
3. Накнада прелазу чл. УО,НО и комисија	25.000,00	5.945,00	4.300,00
4. Трошкови путовања	6.000,00	2.589,19	3.000,00
5. Трошкови репрезентације	10.000,00	4.869,45	3.000,00
6. Трошкови премјетне и осигурања	4.000,00	2.340,52	-
7. Трошкови платног промета	1.000,00	1.161,16	5.000,00
8. Чланарина СИС и ФАСЕ	6.000,00	-	51.000,00
Свега нематеријални трошкови	107.000,00	53.237,50	51.000,00

Г) МАТЕРИЈАЛНИ ТРОШКОВИ:			
	2015.	2015.	2016
1. Капиталарски материјал	10.000,00	4.852,13	4.500,00
2. Остали мат. трошкови (ловне карте, маркаци, ловна документација, дискови, мат. књиге и сл.)	20.000,00	18.687,12	20.000,00
3. Гориво и енергија	15.000,00	16.643,69	4.000,00
4. Амортизација на имовину	-	81,24	5.000,00
5. Отплата обавеза за сл. аутомобил	11.000,00	11.923,48	10.000,00
6. Средства за обезбеђење трајног савјештања	70.000,00	45.417,00	40.000,00
Свега материјални трошкови	126.000,00	98.404,66	69.000,00

Д) ОСТАЛИ ТРОШКОВИ:			
	2015.	2015.	2016
1. Порези и доприноси и зараде запослених	60.000,00	53.572,82	50.000,00
2. Неплативни трошкови	19.000,00	12.608,19	8.000,00
Свега остали трошкови	79.000,00	66.181,01	58.000,00

УКУПАН РАСХОД	536.563,00	402.333,00	460.813,00
----------------------	-------------------	-------------------	-------------------

Рекапитулација:			
	2015.	2015.	2016
I. Приходи	536.563,00	565.620,00	460.833,00
II. Расходи	536.563,00	402.333,00	460.813,00
Разлика	-	163.287,00	20,00

Број: БН-27/16
Датум: 15.03.2016.

**ЛАКШЕ И БРЖЕ
ДО ОРУЖНОГ ЛИСТА**

тете наше фазанерије, начин узгоја фазана прије уноса у ловиште, а за насељавање племените врсте дивљачи, газдовање крупним месождерима и унос муфлона и јелена лопатара морамо ангажовати домаћу и струку из ширег региона.

ЛН: Докле је дошла процедура у вези са добијањем ЦИТЕС дозволе и постоји ли могућност да РС сама аплицира, будући да је ситуација у ФБиХ далеко од испуњавања потребних предуслова за добијање дозволе?

МИНИЋ: Српска је била домаћин колегама из ловачких савеза из ФБиХ и ЛС Херцег-Босне, где су били представници и ЦИЦА и ФАЦЕ-а и већ смо на неки начин заједно са Министарством пољопривреде, шумарства и водо-

привреде и Министарством спољне трговине и економских односа БиХ договорили завршне кораке. Будући да РС не може сама аплицирати за ЦИТЕС, предложили смо да на нивоу РС имамо стручно тјело. Са стручним тјелом не би било централизације, која би могла због политике да нас доведе у ситуације да не можемо благовремено добијати потребне дозволе. Спремни смо за ЦИТЕС у потпуности, али, нажалост, у ФБиХ није тако због 11 кантона и недоношења закона, али и наше колеге из Федерације требају и желе примјену ЦИТЕС конвенције па ћемо чекати. ЦИТЕС не подразумева само износ дивљачи и трофеја из земље већ, прије свега, бригу о ловиштима и у складу с тим ћемо направити службу за интервенцију, праћење и истраживање. Ангажовали смо људе који припремају оквир одлуке за набавку пушке за успављивање, набавку фото-опреме и свега онога што би тај тим требало да има. Ангажоваћемо и ветеринарске службе због плавог језика, америчког метиља и других болести. Утврдићемо и бројност шакала у нашим ловиштима и видјети стварну штету коју наноси и предузети мјере да би се правила редукација његове бројности.

ЛН: Редизајнирали сте "Ловачке новине", како видите њихову будућност и дјеловање стручних људи у ЛС РС?

МИНИЋ: Ловци су ме питали зашто се оволико чекало са издавањем наших новина, али морали смо расписати јавне набавке и испостигнути комплетну процедуру. Изабрали смо "Глас Српске" за сарадника, јер имају искуства са ловачким темама. Договорили смо да све фотографије у нашим новинама буду аутентичне и искључиво из ло-

ОРГАНИ ЛОВАЧКОГ САВЕЗА РС

Скупштина
Драган Павловић - председник
Војин Бера - потпредседник
Радослав Анђелић - потпредседник

Надзорни одбор
Слободан Ђорем - председник
Миодраг Симеуновић - члан
Пане Гаврић - члан

Управни одбор (по регијама)
Радослав Ристановић - Стара Херцеговина
Саво Минић - добојско-модричка
Желимир Душанић - добојско-модричка
Војо Марић - добојско-модричка
Василије Савић - семберијско-мајевичка
Лазар Стевановић - семберијско-мајевичка
Здравко Илић - Бирач
Стеван Драшковић - сарајевско-романијска
Милован Васић - лијевчанско-мотајичка
Предраг Љубичић - лијевчанско-мотајичка
Слободан Боројевић - санско-унска
Драшко Росић - санско-унска
Милан Ковач - мркоњићка
Милан Бакмаз - Херцеговина
Слободан Гуљњанин - бањалучка
Борислав Бојанић - бањалучка
Ристо Марић - ЈП "Шуме Српске"
Споменко Стојановић - ЈП "Шуме Српске"
Мирослав Дрљача - ЈП "Шуме Српске"
Јово Дакић - ЈП "Шуме Српске"

Председник УО
Саво Минић - Шамац
Стеван Драшковић - потпредседник
Ристо Марић - потпредседник
Лазар Стевановић - потпредседник
Предраг Љубичић - потпредседник

Секретар ЛС РС
Василије Савић - Бијељина

Стручни савјет за ловство
Раденко Божић - семберијско-мајевичка
Зоран Јовановић - Херцеговина
Милан Драгељевић - лијевчанско-мотајичка
Јелена Дошло - сарајевско-романијска
Давор Копања - мркоњићка

Влајко Илић - бањалучка
Влодо Каурин - санско-унска

Комисија за нормативну дјелатност
Зоран Млађеновић - председник
Милан Тошић - члан
Ненад Плотан - члан
Мирко Лукић - члан
Миланко Каностревац - члан

Комисија за информисање
Војо Стјепановић - председник
Миленко Лазаревић - члан
Недељко Гломачак - члан
Александар Шљивић - члан
Жељко Антонић - члан

Комисија за ловно стрелаштво
Цвјетко Бијелић - председник
Младен Симић - члан
Никола Радоњић - члан
Марко Павловић - члан

Комисија за кинологију
Предраг Узелац
Драгослав Рачић
Ведран Божичковић
Симо Мојишић

Комисија за ловачке трофеје
Раденко Перишић
Бранислав Жилић
Љубомир Јотановић
Младен Мирковић
Драган Лазић

Комисија за признања и одликовања
Слободан Илић
Перо Радановић
Марко Стевановић
Славко Ковачевић
Ненад Рељић

Комисија фонда солидарности
Драган Марковић, испред семберијско-мајевичке регије
Раде Вујиновић, испред сарајевско-романијске регије
Петар Шмитран, испред лијевчанско-мотајичке регије
Драгослав Јокић, испред добојско-модричке регије
Мирко Вујановић, испред санско-унске регије
Марко Чеко, испред мркоњићке регије
Синиша Стојанчевић, регија Стара Херцеговина

вишта РС. Мораће се поштовати и етика јер неће бити слика гдје ловци са флашом пива у рукама опораче дивљу свињу и слично. Новине ће излазити сваки мјесец, биће благовремене, доносиће теме из сезонског лова, пратити све што се дешава у

домаћим ловиштима. Ове новине ће бити понос рада ЛС РС и свих ловаца и надамо се да ће се тражити број више и да ћемо их продавати и у сусједним земљама. Бићемо отворени за све критике и ловци ће се укључити у рад новина.

БиХ има обавезу да прати бројност популације мрког медвједа, пажљиво регулише одстрел и генерално, обезбиједи здраву популацију мрког медвједа

ПИШЕ: ДАРКО ЈОВАНИЋ
lovacken@gmail.com

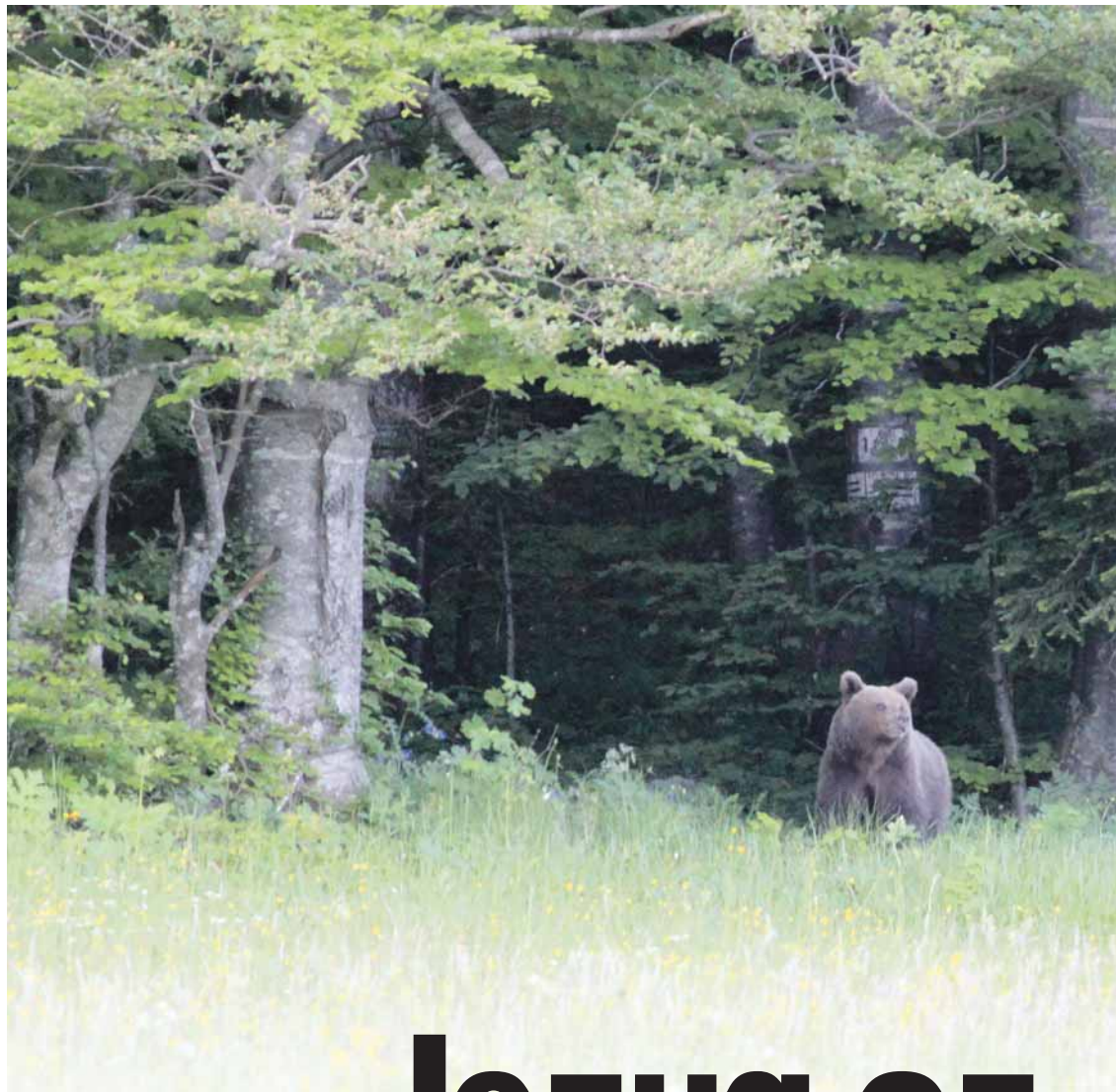
Бањалука је била домаћин радионице са темом "Управљање мрким медвједом у Републици Српској", која је окупила еминентне стручњаке за велике звијери, представнике власти, невладиног сектора, ловства, шумарства, инспекторе и међународне стручњаке.

Сви они су поставили темеље дугорочној заштити ове врсте у Републици Српској. На радионици, коју је организовао Центар за животну средину, уз подршку Владе РС и "Еуронатур" фондације из Њемачке активно је учествовало 40 представника из разних институција, међу којима и помоћник министра за шумарство и ловство РС Горан Зубић, експерт за велике звијери са Ветеринарског факултета у Загребу Ђуро Хубер, експерт за медвједе из Њемачке Тиз Грец, представник Савјета Европе Ари Троуборст и Дејан Радошевић из Републичког завода за заштиту културно-историјског и природног наслеђа РС.

Професор еколошког права Универзитета у холандском Тилбургу и представник Савјета Европе Ари Троуборст учеснике је увео у међународне директиве и конвенције и то Бернску конвенцију и Директиву о стаништима, са акцентом на очување и управљање медвједом у оквиру европског права. Истакао је значај доношења плана управљања медвједом.

ПЛАН УПРАВЉАЊА НАЈБОЉИ НАЧИН ДА СЕ СПРОВЕДУ ОВЕ ОБАВЕЗЕ

- Као и већина европских држава, БиХ је потписница Бернске конвенције, међународног уговора с циљем заштите дивљих животиња и станишта. Мрки медвјед је једна од врста која је заштићена конвенцијом. Као таква, БиХ има обавезу да прати бројност популације мрког медвједа, пажљиво регулише одстрел и генерално, обезбиједи здраву популацију мрког медвједа. План управљања мрким медвједом је најбољи начин да

РАДИОНИЦА
"УПРАВЉАЊЕ
МРКИМ
МЕДВЈЕДОМ У
РЕПУБЛИЦИ
СРПСКОЈ"

се спроведу ове обавезе. Из тог разлога одлука о изради оваквог плана у Републици Српској је веома битан корак - рекао је Троуборст.

Помоћник министра за шумарство и ловство у Влади РС Горан Зубић образложио је актуелну законску легислативу из области ловства, а са освртом на медвједа и његов статус у овим актима. Зубић је детаљно изнио и постојећа сазнања о мрком медвједу у Српској и то величину и тренд популације, евиденцију одстрела и других начина смртности, прихрањивање и евиденције. Током изношења званичних података о бројности медвједа, дошло се до закључка да постоји неусаглашеност

Једна од највећих звијери добила заштиту у Српској

ФОТО: ЖЕЛЈКО СЕКИЛИЋ

јединки, док према подацима међународних организација тај број износи 600 јединки, али за цијелу БиХ - рекао је Зубић.

Ипак највише пажње учесника је изазвало излагање експерта за велике звијери са Ветеринарског факултета у Загребу Ђуре Хубера, који је присутнима пренио искуства стечена код доношења аката и спровођења планова управљања медвједом у Хрватској.

- Када говоримо о великим звијерима, тако и о медвједу, морамо имати јасну стратегију како са њима поступати. То захтијевају и европски прописи. Медвјед у Републици Српској је третиран Законом о ловству, дакле ловна је врста, а доношењем оваквог плана дугорочно би била обезбјеђена стабилна популација медвједа - рекао је Хубер.

ХУБЕР: МОРАМО ИМАТИ ЈАСНУ СТРАТЕГИЈУ ПОСТУПАЊА СА МЕДВЈЕДИМА

Он је објаснио модел управљања медвједом који се примјењује у Хрватској, а који је заснован на максималној сарадњи са корисницима ловишта и осталим становништвом, што обезбјеђује одржавање стабилних популација медвједа уз плански узгој и заштиту, али и трофејни и други одстрел.

Из презентованог модела је видљиво да су корисници ловишта стимулирани да дају тачне податке о медвједу на својој територији, што им заузврат обезбјеђује кроз план управљања доношење исправних мјера узгоја и заштите, а што резултује смањењем штете од медвједа, коју у Хрватској у потпуности плаћају корисници ловишта. У оквиру ових мјера дају се и смјернице за одстрел, који у том случају мора бити извршен и уредно евидентиран. Хубер је истакао и појам проблематичних медвједа, који у већини случајева завршавају интервентним одстрелом, због тога што они нису у могућности да буду враћени у нормалне услове дивљине. Такве јединке су оне које из неког разлога улазе у насеља и градове, не бјеже од људи, хране се из контејнера. Дотакао се и медвједа који је прошле године одстријељен у градском подручју Бањалуке, те га је поистовијестио са проблематичним медвједом. Управо због оваквих слу-

Детаљ са радионице у Бањалуци

чајева навео је да се у склопу акционог плана управљања формира и интервентни тим који предузима мјере за евентуално спашавање или интервентно одстреливање угрожене јединке медвједа.

Прије доношења плана управљања медвједом у Хрватској Хубер је изнио и низ података и фотографија о дугогодишњим активностима на праћењу медвједа, којим су утврђени сви параметри релевантни за успјешно управљање. Након ове дводневне радионице дошло се до битних закључака и дефинисања даљих корака ка изради документа под називом план управљања медвједом, а којим ће се

постићи ефикасно управљање популацијом медвједа у Републици Српској.

Поред наведених, у радионици су учествовали и представници Ветеринарског факултета из Загреба, Биолошког факултета из Београда, Природно-математичког факултета, Шумарског и Пољопривредног факултета из Бањалуке, Хрватске агенције за околиш, Удружења ArborMagna из Бањалуке, Националног парка "Сутјеска", Друштва за истраживање биодиверзитета Бањалука, Инспектората Републике Српске, Удружења Био Јужњачко плаво небо из Требиња, WWF, EuroNatur, Ловачког савеза РС и других.

података о постојећем стању популација медвједа у РС и БиХ са подацима које користе међународне организације.

- Према подацима Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде, бројност медвједа у РС у прољеће 2015. године износила је 725

ПИШЕ: МР ЖИВКО РАПАЈИЋ
lovacken@gmail.com

Због учене проријеђености на својим некадашњим стаништима у БиХ дивокоза се, службено, већ од краја 19. вијека убраја у ријетке и проријеђене врсте дивљачи и од тог времена ужива законом прописану заштиту. Али и уз то, њихов ареал се због неразумног понашања човјека или, боље речено, мањег круга неразумних људи, све више смањује.

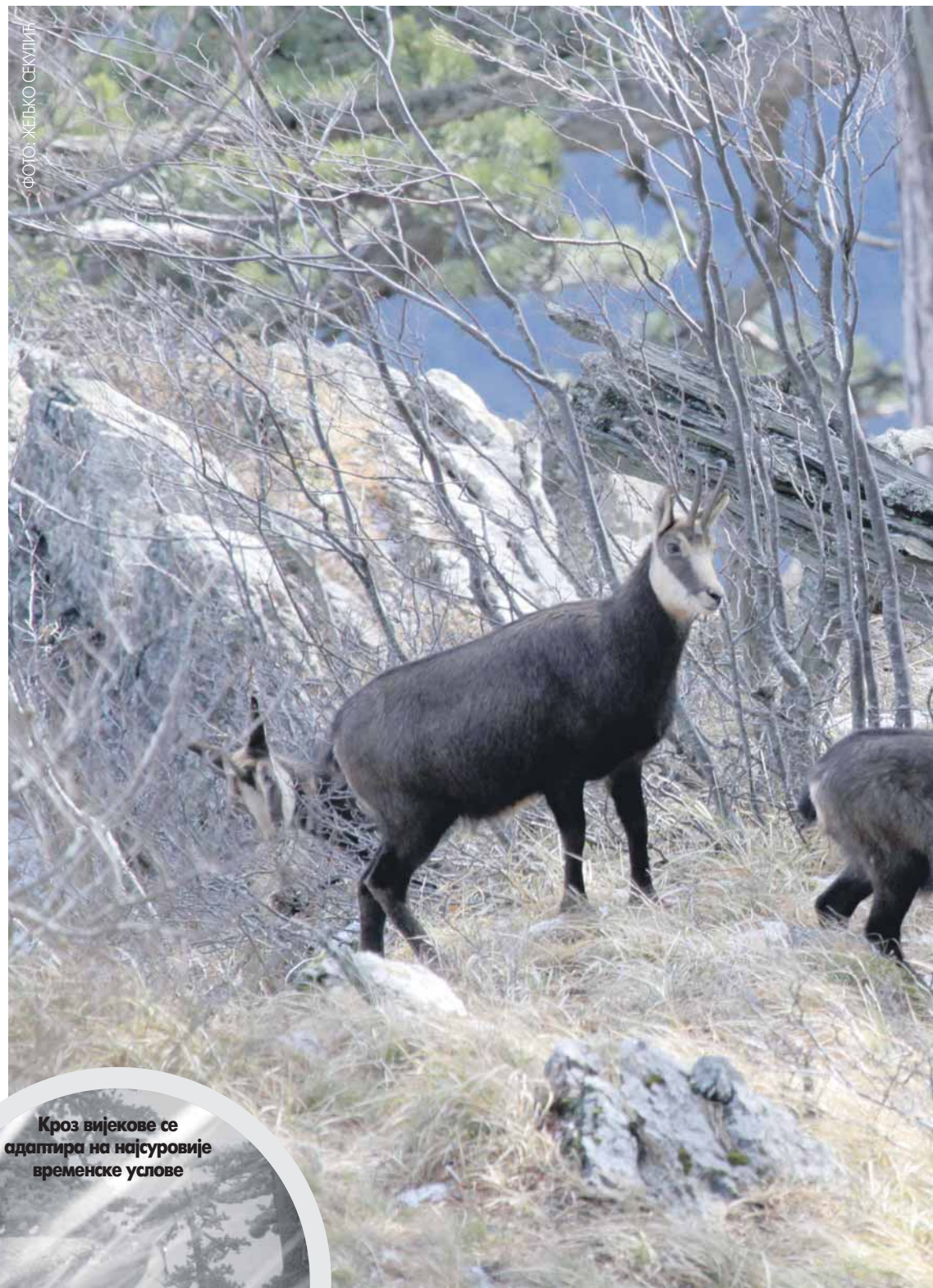
То је и разлог који нас је понукао да јавност, по ко зна који пут, подсетимо на ову заиста ријетку, лијепо и племениту врсту. Уз то, ловцима овога поднебља посебно драгу, која своја природна станишта украшава, а никоме не чини никакву штету.

ЛЕГЕНДЕ О ПОСЕБНОСТИ

Дивокоза је типична планинска дивљач. Животни простор налази у суровим стјеновитим предјелима планинских масива и планинским пашњацима уз горњу границу шумске вегетације, али и у стрмим кањонима планинских ријека на нижим надморским висинама. Скромних је захтјева у избору хране, али максималних у погледу мира. Одржала се до данас на одговарајућим стаништима у скоро свим европским планинским масивима, али због просторне раздвојености, различитих климатских услова и природних посебности околине, у различитим географским расама или подврстама.

ДИВОКОЗА (*Rupicapra rupicapra* - Linné.)

Истраживања. Због начина живљења, избора животног простора и посебности дивокоза је била, а и данас је, занимљива бројним истраживачима. Опширнију монографију о овој врсти, наслова "La Chamois", написао је Couturier још 1938. године. Исте године штампана је код нас "Дивокоза" Милана Кнежевића, с обиљем података о босанско-херцеговачкој дивокози, њеним стаништима, степеном заштите у том времену и другим занимљивим подацима. Сљедећа, обимнија истраживања, добили смо 1960. године у књизи др Вернера Кнауса "Das Gamswild", која је касније проширена радовима др Волфганга Шредера и 1978. године преведена на наш језик под насловом "Гамс". То, међутим, није све. О дивокозама су бројни аутори објављивали своје радове у ловачким новинама, зборницима радова са стру-

Кроз вијекове се
адаптира на најсуровије
временске услове

чних савјетовања, симпозијума или као резултате научних истраживања. Ако бисмо тражили заједнички називник за објављено, он би се сводио на значење ове изузетне врсте дивљачи и

њено мјесто у природи, уз наглашавање потребе за предузимањем одговарајућих мјера за њену заштиту - мјера узгоја - да бисмо је имали у оптималној бројности у односу на животне услове у простору и мјера рационалног коришћења реалног годишњег прираста - да бисмо обезбиједили трајност њеног постојања.

О дивокози у БиХ писали су многи. Вриједи споменути да је Фр. Б. Ласка својом књигом "Die Jagdzustände des Occupationsgebiet" први опширније приказао стање ловства у БиХ у дру-

гој половини 19. вијека и каснијом "Das Waidwerk in Bosnien und Hercegovina" у којој је међу првима опширно обавијестио међународну јавност о стању дивљачи, ловне кинологије и ловства у овим крајевима. У њима је посебно мјесто добила дивокоза, као ријетка и проријеђена врста на овим просторима и при томе је посебно наглашена потреба да она (већ тада!) буде додатно заштићена. Такав апел је наишао на позитиван одговор па је већ 1893. године, на очуваним стаништима дивокозе дивљачи, установљено пет (од укупно шест)

ТЕМА БРОЈА – ДИВОКОЗА

Драгуљ којим се може поносити свака земља која га има

заштићених подручја на простору БиХ. Али, он није једини! О дивокозиј дивљачи у овим крајевима су током протеклог времена, у бројним ловачким часописима код нас и у свијету, објављивали своје радове и други аутори.

Дивокоза је инспирисала и књижевнике, који су о сусретима с њом писали са одушевљењем, истичући њену животну снагу и способност да преживи у суровим, али пејзажно прелијепим крајевима, где је сусрет с њом празник за душу и очи. Да је дивокоза међу ловцима, не

само овдашњим, посебно цијењена, говоре и чињенице да се налази на

**МУЖЈАК ИМА
ЈАЧЕ ПОВИЈЕНЕ
РОГОВЕ НЕГО ЖЕНКА**

службеном амблему ловаца БиХ већ од двадесетих година прошлог вијека те на значки ловаца Краљевине Југославије - од тридесетих година прошлог вијека, а данас на грбовима сва три ловачка савеза у БиХ, Ловске

звезе Словеније и Ловачког савеза Црне Горе. Лик дивокозе је и на медаљама које су добијане уз признања на Првој изложби ловачких трофеја у Југославији 1937. године у Загребу, организованој пред прву Међународну изложбу ловачких трофеја у Берлину исте године (значајна по томе што су се на њој ловачки трофеји почели оцјењивати по јединственим критеријумима установљеним на засједу Међународног савјета за лов у Прагу 1937. године). О дивокозама се и у народу говори с посебним поштовањем. С кољена на кољено се

преносе легенде које у својим порукама говоре о њеној посебности, залажући се за њену заштиту, а преко ње и за заштиту средине у којој живи.

Станишта дивокоза. Географски посматрано, станишта дивокоза у БиХ ваља видјети као сегмент некадашњег континуираног станишта ове врсте у алпско-динарско-шарско-пиндском систему. Дивокозе су на простору од Алпа до Грчке аутохтона дивљач. На одговарајућим теренима у нашем простору су опстале на планинама Чврсноци, Прењу, Вележи, Бјелашници, Трескавици, Зеленгори, Бјелашници и Сушици (у кањону Дрине).

С ових простора дивокозе су природним миграцијама или уз човјекову помоћ (кроз већу бригу о заштити и насељавањем) успјешно проширивале свој ареал на околна (али и друга удаљенија) одговарајућа станишта па се такав поступак може препоручити као провјерен у пракси.

ВИЈЕКОВИ ИЗЊЕДРИЛИ РАЗЛИКЕ

Станишта дивокоза су изгледом различита. На то у великој мјери утичу конфигурација и експозиција терена, геолошка подлога и педолошка својства пла, надморска висина и с њима повезана клима станишта, које заједнички условљавају формирање и разноликост вегетацијског покрива појединих дијелова станишта. Могу то бити стјеновити масиви, кањони или пространи планински пашњаци, али увијек с обиљем затрављених или грмљем/шумом обрастим површинама (лишћари или четинари). Квалитет станишта, у највећој мјери, одређује обим и разноликост доступне хране и воде те одговарајућа склоништа, у којима могу наћи заштиту од предатора, заклон у којем ће козе доносити и одгајати младе, у којем ће бити сигурне у вријеме преживања и мировања и у којем их човјек неће узнемиравати. Али, при том се не смије занемарити значајан утицај надморских висина подручја и експозиције, количина и врста падавина, дужина трајања снежног покривача или лџетног сушног периода, као и остали фактори од којих зависи задовољење животних захтјева врсте током године.

Систематизација. По зоолошкој систематизацији дивокоза (*Rupicapra rupicapra* - Linné.) припада: рзреду сисара (*Mammalia*), реду двопапкара (*Artiodactyla*), подреду преживача (*Ruminantia*), породици шупљорожаца (*Bovidae*), потпородици коза (*Caprinae*) и роду дивокозе (*Rupicapra*).

Врста или род под именом дивокоза, како рекосмо, данас опстаје на појединим међусобно развијеним планинским масивима различитих ге-

олошких, педолошких, климатских и вегетационих карактеристика, којима су се популације, које у њима живе кроз вијекове, прилагођавале и утицале на развој и настајање географских раса или подврста. Тако данас познајемо: алпску дивокосу (*Rupicapra rupicapra*, по Linnéu), са стаништима у француским, швајцарским, италијанским, аустријским, лихтенштајнским, њемачким и, дјелимично, словеначким Алпама; пиринејску дивокосу (*Rupicapra rupicapra pyrenaica*, по Bonaparte), са стаништима у Пиринејима; кантабријску дивокосу (*Rupicapra rupicapra parva*, по Cabreru), са стаништима у Кантабријским планинама у Шпанији; абрушку дивокосу (*Rupicapra rupicapra ornata*, по Neumannu), са стаништима у Аленинима, Абруци у Италији; балканску дивокосу (*Rupicapra rupicapra balcanica*, по Volkayu), са стаништима у Словенији, Хрватској, БиХ, Србији, Црној Гори, Македонији и Грчкој; кавкаску дивокосу (*Rupicapra rupicapra caucasica*, по Lydekkeriju), са стаништима на Кавказу; француску дивокосу (*Rupicapra rupicapra cartusiana*, по Couturieru), са стаништима у масиву Chartreuse у француским Алпама; карпатску дивокосу (*Rupicapra rupicapra carpatica*, по Couturieru), са стаништима на Карпатима у Румунији; малоазијску дивокосу (*Rupicapra rupicapra asiatica*, по Lydekkeriju), са стаништима у Понтским планинама, Таурусу и Антитаурусу у Малој Азији.

Подврсте се незнатно разликују по нијансама боје и неким величинама.

Изглед. Тијело свих дивокоса је снажне, квадратне фигуре, с јаким удовима, мишићавим вратом и лијепо обликованом главом, кратким репом и кукастим роговима код оба пола.

Мужјаке препознајемо по јаче повијеним роговима (према потиљку), примјетном чуперку длака на

пољном органу и тамнијој, скоро црној боји крзна у зимском периоду. Обично су крупнији од женки. Најјачи примјерци могу имати и више од 40 килограма. Женке су са тањим вратом и блаже повијеним роговима (према хрпту) и тамносиве боје у зимској одори. У просјеку су до десет одсто мање и око десет килограма лакше од мужјака. Раст завршавају у петој години, када костур поприма дефинитивне величине. У то вријеме досежу и највеће тежине, које код мужјака трају до 12, а код женки до 14. године, од када, старењем, почињу да опадају.

ГДЈЕ НЕ МОЖЕ НИКО, МОЖЕ ДИВОКОЗА

Јарад на свијет долази у сивом, паперјастом крзну, које њежни организам штити од хладноће и остаје све до јесење промјене длаке, када попримају изглед одраслих. Мушка јарад у том периоду достиже тежину од 10 до 17, а женска од девет до 16 килограма.

Длакавост и боја. Тијело дивокосе је цијеле године с двије врсте длаке: површинском и поддлаком. Ако би им требало одредити улогу, онда бисмо морали казати да прва врста длаке има механичку, а

друга термичку улогу. Код површинске разликујемо оси и благо таласасте длаке, које препознајемо по боји и дужини. Ос је равна и дужа, лети за милиметар до два, а зими и два пута дужа од благо таласасте. Код оси се издвајају длаке на тамној линији хрпта, које се не мијењају при јесењој промјени длаке већ настављају раст до децембра, па су тада и најдуже. Поддлака је вунаста, примјетно тања, краћа и знатно гушћа, по чему се битно разликује од површинске. Покрива цијело тијело (осим на челу) током цијеле године и штити га од наглих температурних промјена. Уз коријен поддлаке су лојнице, које имају посебну улогу у одржавању длакавости.

Боја љетње длаке је рђастоцрвена, с црном пругом по хрпту, с тамнијим, скоро црним нијансама длаке на удовима и спољним дијеловима ушију, те карактеристичним свијетлим нијансама на унутрашњим дијеловима ушију, на подбратку и образима. Њих пресијецају тамне пруге које се обострано протежу од коријена рогова, преко очију (опкољавају их) до стражњег дијела усана. Изглед главе се не мијења при промјени длаке (само су свијетле нијансе током љета нешто изразитије).

Губљење љетне боје је примјетно већ од августа, када доласком јесењих, хладнијих дана почиње интензивнији пораст зимске длаке у процесу припреме јединки за зимски период. С порастом зимске длаке долази и до промјена боје, тако да већ почетком јесени на дивокосама уочавамо зимску одору. Длака је тада код дивојараца прљавосмеђе до тамно сивосмеђе боје (која се на снјегу до-

живљава чак као црна). Дивокосе су у том периоду у одјећи с нешто свијетлијим нијансама. Раст зимске длаке се завршава током децембра. Зимска длака на јединкама остаје у свој својој љепоти до пред крај марта, када почиње да губи сјај и постепено опада. Истовремено расте љетња длака која, најкасније до краја јуна, покрива цијело тијело.

Удови. Снажно тијело се ослања на снажне удове. Положај костију ногу им је специфичан (по угловима које творе подлактица и надлактица) и различит у односу на остале врсте из исте породице, што дивокосама омогућава лако пењање стрмим падинама и сигурне доскоке. Томе додатно доприносе завршени рожнатих папак, који се на стјеновитом терену доста троше, али и стално расту. Унутар њих су меки јастуци-

ћи, што им омогућава

в а

Природне пећине у станишту дивокоса имају важну улогу у проналажењу заклона од временских неприлика

Вољујак и Маглић - искомска станишта дивокоса

Драгуљи
у свом
станишту

да се при доскоку и на мале камене површине (стварањем вакуума на тврдој подлози) накратко за тло приљубе у припреми за нови скок.

При лаганом ходу на равном тлу папци су им паралелни. При трку, на снијегу или на стрмом терену, папци (међусобно повезани снажном тетивом) се шире, повећавајући тако газећу површину. Иза папака су и два запапка, који нису тетивама повезани, што говори да и нису у некој значајнијој функцији при кретању, осим можда при спуштању на стрмим странама, када се тла дотичу и при томе се, примијећено је, троше.

Чула. Дивокозе имају одличан вид, слух, нух и укус. Очи су им крупне, с тамном шареницом и издуженом зјеницом коју могу доста раширити. Постранце су постављене, због чега код њих изостаје "стереоскопска" слика. Својом осјетљивом зјеницом, међутим, способне су ефикасно идентификовати покретне објекте, разазнајући, на примјер, бјелоглавог супа од орла у лету. Уз то, специфичност очију дивокоза је и та што су прилагођене да без посљедица (мислимо на сњежно сљепо) подносе јака ултравиолетна зрачења на, током зиме и раног прољећа, снијегом покривеним просторима.

Ушне шкољке су им врло покретљиве. Лако их и брзо усмјеравају у правцу извора звука и успјешно разликују котрљање камена отиснутог од сусједног крда или неког другог, као и свако упозорење на опасност - гласом или ударцем ноге о тло, од стране водеће јединке у крду.

ДУГ ЖИВОТ У СУРОВИМ УСЛОВИМА

Дивокозе органима мириса непогрешиво уочавају опасности од преда-

тора или људи, лако разликују сопствену јарад од других у крду, идентификују мирисна маркирања других врста на просторима живљења, а дивојарци - уз то, мирисне ознаке доминантних јединки истог пола, као и спремност женки за парење. Њухом и чулом укуса успјешно проналазе одговарајућу храну, бирајући при томе оне дијелове биљака које у том периоду године обезбјеђују организму потребне нутритивне састојке.

Чуло додир долази до изражаја у контакту јарета и мајке при дојењу и одмарању, када су тијесно приљубљени.

Пробавни органи. Пробавни систем код дивокоза је сличан систему осталих преживача. Започиње усном шупљином са снажним вилицама, чврстим зубима, језиком и жлијездама. Ту се узета храна уситњава, натапа се излучинама жлијезда и онда се транспортује кроз једнак до сложеног желуца. У желуцу се храна, уз помоћ микроорганизама, разлаже и припрема за ресорпцију у (дугом) танком и (краћем) дебелом цријеву. У њима се (и грубља) храна максимално иско-

ристи, а искоришћени и несварљиви дио кроз чмар се излучује. Специфичности пробавних органа дивокоза су сљедеће: Зубна формула је једнака као код осталих дивљих преживача наших крајева (срна и јелен). У усној шупљини су 32 зуба, од којих је осам сјекутића - и то само у доњој вилици, а 12 је преткутњака и 12 кутњака - правилно распоређених у горњој и доњој вилици. Млијечни сјекутићи и преткутњаци се замјењују од друге до четврте године. Коначна измјена млијечних зуба завршава се у четвртој години (прецизније: након 40 мјесеци), па је по тим промјенама могуће утврђивати старост примјерака до те доби. Кутњаци израстају као стални зуби. Значајне разлике дивокозјег зубала у односу на зубала других врста из исте породице су изражене у трајности и чврстости зуба који се, практично, не троше, па по тој основи није могуће ни приближно утврђивати старост (као код срнеће и јеленске дивљачи).

Утисак је да је та специфичност, између осталог, разлог њиховог дугог живота у суровим станишним условима. Сложени желуцац се састоји од бурага, мрежастог и листићавог желуца и сиришта, од којих сваки има своју функцију. Тако је код јаради сириште највеће све док сишу.

Касније, с почетком узимања зелене хране, сириште се смањује, а остали дијелови желуца се одговарајуће развијају, прихватајући улогу депонија узете хране, њено разлагање (уз помоћ бактерија) и препарирање за даље процесе у цријевима. У танком и дебелом цријеву се обавља ресорпција храњивих материја, а неискоришћени дијелови се излучују преко чмара. У садржају желуца дивокоза понекад налазимо "безоар" кугле, које се формирају од несварљивих дијелова хране, длаке, коју уносе у организам лизањем, и смоле, која је саставни дио узете хране. Оне су округле или јајолике, а могу достићи промјер и до 15 центиметара. Жучни мјехур је, као и код осталих шупљорожаца, причвршћен уз јетра и својим излучинама учествује у пробави. Искрану дивокоза обезбјеђује биљни

свијет. То су бројне травнате врсте планинских пашњака, шумских пропанака, точила, као и трава из пукотина стијена. То су основни извори хране кроз цијелу годину. Међутим, дивокозе користе и пуполке, лишће и плодове дрвенстих биљака током вегетације, као и доступне неодрвенељеле дијелове лишћара и четинара, нарочито зими.

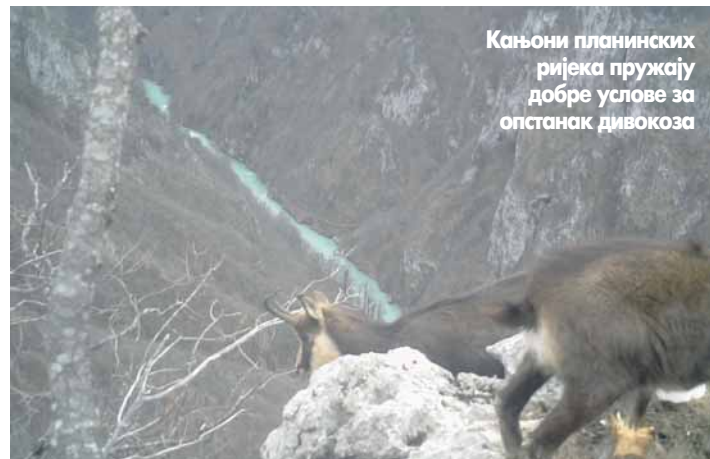

ДИВОКОЗЈА СТАНИШТА УВИЈЕК У ПЕЈЗАЖНО ЛИЈЕПОМ ПРЕДЈЕЛУ

Вегетациони покривач или, прецизније, формиране биљне заједнице на дивокозјим стаништима, условљене су геолошком подлогом, педолошким профилом формираног тла, конфигурацијом, надморском висином и климатским приликама појединог подручја. Због тога се садржаји биљних врста у биљним заједницама појединих зона дивокозјих станишта могу битно разликовати, али се тим разликама дивокозе лако прилагођавају. Рекло би се, то овој покретљивој врсти чак и погодује, јер јој омогућава да дође до одговарајуће хране на различитим локалитетима у појединим годишњим добима. Током зиме су то обично најнижи, јуту експонирани дијелови њиховог станишта, гдје је снијег најмањи и најкраће траје, а с прољећа се крећу према вишим предјелима, пратећи границу повлачења снијега и обнављање свјеже вегетације. У вишим предјелима, гдје је роса обилна и гдје су траве за врелих летних дана најсочније, остају до касне јесени и снијега, када поновно крећу према зимским стаништима.

У погледу прехране зими им је најтеже. Али, за њих не и безизлазно. Сретно се пробијају до простора са којих је вјетар одувао снијег или до пукотина стрмих стијена из којих избијају влаи траве или неодрвенељели избојци грмова. Није ријетко наићи на трагове гдје су дивокозе ногама разгртале снијег да дођу до вријежа купине, избојака малине, стабљика зове или некога другог полегнутог планинског грмља. Истраживањем садржаја преджелуца дивокоза током године установљено је да травнате врсте чине основу исхране. Њихов удио у вегетационом периоду достиже до 90 одсто, а зими до 60 одсто. Остала храна потиче од дрвенстих биљака, од којих користе лишће или иглице, плодове, пупове и неодрвенељеле дијелове доступних избојака. Потребне за водом дивокозе, углавном, подмирују узимањем сочне зелене хране, траве или младих избојака, најчешће са много росе која је у јутарњим и вечерњим часовима готово редовно присутна на вегетацији у

Кањони планинских
ријека пружају
добре услове за
опстанак дивокоза

планини. Уколико роса изостане (због сувих јужних вјетрова у другој половини љета, због чега и вегетација губи велике количине влаге), дивокозе ће кренути у правцу извора, планинских потока или "каменица" које су бујични токови у каменој подлози издубили, гдје ће подмирити потребе за водом.

Имајући све ово у виду, закључујемо да се проблем исхране и воде, као и штета која у таквим приликама настаје у њиховим правим стаништима, уопште не поставља.

Репродукција. Дивокозе и дивојарци у својим планинским стаништима полно сазријевају када наврше три године. Женке у тој старости већ идуће јесени учествују у парењу, а мужјаци само ако се за то право изборе у оштрој конкуренцији с другима. У подручјима с блажом климом и у кањонима ријека с мањим надморским висинама, у којима дивљач током цијеле године има повољније прехранбене услове, примијећено је да извјестан број женки раније полно сазријева и да у парењу учествују са навршене двије године, па се тиме, највјероватније, могу протумачити неочекиване "експлозије" прираста у неким крајевима гдје је ова врста поново насељена (на примјер, на Биокову).

НИЈЕ ЛАКО ДО ЖЕНКЕ

Парење или прск, како се у народу назива, одвија се у новембру. Припреме за тај процес су примјетне већ при крају октобра. Тада се зрели мужјаци, који живе осамљени, почињу приближавати крдица женки са младима. Дивојарци су тада у пуној кондицији и максималне тежине. Зарожна жлијезда, карактеристична за ову врсту, код мужјака се значајно повећава и лучи врло продоран мирис који мужјак, трљањем, наноси на вегетацију да би њиме означио простор свог утицаја. Означавајући свој простор, он истовремено са њега протјерује слабије полно зреле мужјаке и прикупља женке, настојећи их, чак и грубостима, држати под контролом. То чини својим понашањем, које се према ривалима одражава као пријетеће, са назад полегнутим ушима и ка противнику усмјереним роговима, а према женкама као импонување, подигнуте главе, наостријешених длака на хрпту, повијеног репа и косо положених ушцију на страну или према напријед. Парењу претходи удварање, све до периода спремности женке за оплодњу (која траје један до два дана), након чега слиједи чин спаривања.

Уколико оплодња не успије, козе су спремне за поновно парење тек за двије-три седмице. Период парења обично траје до краја новембра, када се видно исцрпљени мужјаци повлаче из крда на своја изабрана станишта. Дивокозе у нашим крајевима

подмладак доносе у другој половини маја или почетком јуна. Пред коћење оне тјерају од себе прошлогодишње младунце и повлаче се на мирна, заклоњена, обрасла и осунчана мјеста да би се ојариле. Женка окоти једно или врло ријетко, два јарета. Јаре се врло брзо ослања на своје ноге, лако проналази мајчино виме да би се нахранило и већ је кроз сат-два спремно да прати мајку која се, заједно с њим, идућих дана придружује крду у којем су прошлогодишња јарад, друге женке са својим подмлатком и млади јарци који крдо још нису напустили. Јаре је непрестано уз мајку или у њеној непосредној близини, ради дојења и заштите. При одмарању, јаре је увијек у тијесном додиру са мајком. При кретању или бијегу је непосредно за њом, а у случајевима опасности обично између њених ногу. Мајчино млијеко јарад користи до зиме иако с узимањем зелених хранива почиње већ у августу. Јарићи у крду су изузетно живахни. Спретно прате мајке по стрмим и заснијеженим теренима, изводећи вратоломије у игри са својим вршњацима, при чему испробавају рефлексе и увјежбавају сналажење у свим условима.

Рогови. Рогови код дивокоза су кожног поријекла. Јарад на свијет долази без рогова. Мјесто будућег рожишта на челенки младунчета је у прво вријеме непримјетно. Тек након неколико дана на челенки се могу, као мале стожасте израслине, примијетити зачеци рожишта. Оне (израслине) су под кожом, а покривене су покосницом (перист) и

усмином (коријум) преко које је слој покожице (епидермис) која производи рожнате ћелије од којих се, по избијању ван коже, формирају рогови. С растом јединке јачају рожишта и расту рогови. У првој години раста они формирају карактеристичне шпицасте врхове и закривљеност, а достижу дужину и до пет центиметара. Раст јединке у другој години је интензивнији, а с њим и раст рожишта и рогова. На ојачаном рожишту интензивира се продукција рожнате масе, рогови повећавају обим (дебљину) и висину па је у тој години прираст рога и највећи. Сличан процес се догађа у трећој и четвртој години, али тада с нешто мањим интензитетом.

Кажемо, с четвртом годином рог се "затвара", што се поклапа с окончањем тјелесног формирања јединке. У петој години и даље све до краја живота раст рогова се наставља (по обиму и висини) у складу с кондицијом и здравственим стањем јединке која их носи. Практично, рогови у првој години живота израстају четири или пет центиметара, обликују врхове и закривљеност. У другој години прираст рога је највећи. У трећој и четвртој је такође значајан, а од пете и даље, много мањи. Кажемо, тада се рог "затвара" иако расте до краја живота. Величина годишњег прираста је у складу са животном снагом јединке. Овакво прирашћивање на роговима омогућава нам - код незасмољених и неоштећених рогова - поуздано установљивање старости дивокоза и

дивојараца. Обим рога мужјака је примјетно већи него код женки. За дужину и висину то се већ не може рећи, а распон рогова је различит и својствен за сваку јединку (обично је мањи од висине рога). На изглед рогова у предјелима с црногоричном шумом може утицати амбијент у којем дивљач живи. У тим предјелима, наиме, дивокозе су у прилици, трљајући рогове о танка стабла или гране четинара на њих нанијети слојеве смоле, који се сматрају украсом рога.

ЕКСКАРЗИЈЕ, ФОТО-ЛОВОВИ

Коришћење. У савременим условима привредна ловишта дивокозје дивљачи у природи се користе на различите начине. Прво, за организовање ђачких посјета дивокозјим стаништима. Ловишта са дивокозјом дивљачи су у свијету врло занимљиви простори за школске екскурзије, кад ђаци имају прилику срести ову дивљач у јединственом природном амбијенту, што је увијек пријатан доживљај и што никога не оставља равнодушним. Уз то, овакав вид коришћења има едукативно и пропагандно значење, што се не би смјело занемарити. Друго, користе се за организовање фото-ловова. Дивокозја станишта су увијек у пејзажно атрактивним предјелима, који су посебно занимљиви бројним љубитељима сцене из природе, па је нормално очекивати и одговарајућу заинтересованост за организовање појединачних и групних посјета, с циљем да посјетиоци

доживе сусрете са овом (и осталим врстама дивљачи), које ће уз помоћ фотоапарата или камере сачувати као драге успомене на пријатне доживљаје у природи. У овом облику коришћења битну улогу има стручни пратилац, који је истовремено и добар познавалац локалних прилика. Треће, користе се и за хватање дивокоса ради насељавања на другим стаништима. У околностима достигнутог нивоа бројности популације у ловишту, хватање и испорука дивокосје дивљачи за насељавање прикладних станишта врло је значајан и пожељан вид коришћења који, уз повољан финансијски резултат, доприноси општим настојањима да се ареали популације дивокосје дивљачи прошире и на друге одговарајуће просторе. (Тешко поновљив, а хвале вриједан резултат овим видом коришћења је постигнут од 1965. до 1969. у посебном ловишту "Прец", гдје су ухваћене и у ловишта Југославије и Аргентине испоручене 392 јединке.)

Четврто, користи се за одстрел из санитарних, узгојних или трофејних разлога. Одстрел дивокосје дивљачи морамо посматрати као потребну узгојну мјеру у управљању ловиштем (у свим фазама бројности популације) и као нормалан вид коришћења ловишта. Обавља га стручно особље или гости, по одобрењу стручног пратиоца. Разлози за одстрел могу бити: санитарни - када се из популације излучују здравствено угрожена грла, узгојни - када постоји потреба за излучивање закрљжљалих или за узгој неприкладних јединки, и трофејни - када из ловишта убиремо резултате дугогодишњег рада узимајући дозреле јединке. У околностима достигнутог планираног капацитета станишта, убире се цијелокупан (реал-

ни) годишњи прираст, уз настојање да се у коришћеном простору за идућу репродуктивну годину обезбиједи планирана бројност, те полна и старосна структура популације. Лов дивокосе се практикује претраживањем или дочеком. У лову је допуштено користити ловачку пушку с изолученим цијевима најмањег калибра 6,2 x 51, са зрном тежине 6 грама и већим. У потребну опрему за лов спада још ловачки двоглед - као помагало у избору јединке за одстрел. Одстрел (према вриједности трофеја), месо и други дијелови дивљачи се накнађују по ваљаном цијеновнику и значајна су ставка у приходима корисника ловишта.

ЗАХВАЉУЈУЋИ ЧУЛИМА ПРЕЖИВЉАВА У СУРОВИМ УСЛОВИМА

Угроженост. Дивокосју дивљач угрожавају заразне болести и болести проузроковане паразитима, од којих спомињемо најопасније (без обзира на то што код нас нису забиљежене), а осим њих још: грабежљивци и криволов.

Заразне болести су погубне за дивокосју дивљач. Узрокују их микроорганизми (вируси, бактерије или гљивице), који у организам доспијевају путем спољних или унутрашњих органа. Најпознатије је заразно слепило, које се преноси (контактом или мувама) са болесних на здраве чланове крда, а узрокује потпуну слепоту јединке. С таквом болешћу, због тешкоћа у проналажењу хране и неспособности сналажења на суровим теренима, она је осуђена на нес-

танак. Борба с овим злом се води одстрелом свих заражених јединки. Ништа мање није опасна заразна брадавичавост коју узрокује вирус, а која се манифестује у виду брадавица - најчешће на слезницама око уста и између папака, које се повећавају и онемогућавају узимање хране или кретање, што је у оба случаја погубно.

И овдје је одстрел болесних јединки једини лијек. Од паразитских болести дивокоса споменућемо само злочићу, шугавост, коју узрокује ситна поткожна уш, шугарац, а која, срећом, код нас још није примјењена иако се с њом већ дуго боре у алпским стаништима дивокоса Аустрије, Словеније и Италије. Болест изазива честало чешање, а манифестује се губитком длаке на мјестима гдје се уш (поткожно) населила ради размножавања и развоја. На нападнутим мјестима длака опада и јављају се красте које се све више шире, што за резултат има велике површине тијела без длаке и у крастама, а то опет у условима сурових планинских прилика, обезвештава смрћу јединке. И у оваквим приликама, одстрел болесних примјерака, па и читавих крда, једини је излаз.

СВЕ НЕКАКО, АЛИ КРИВОЛОВ...

Дивокосе угрожавају и ријетки грабежљивци присутни у њиховим стаништима. Међу њих убрајамо орлове и вукове, као једине које им могу нанети неку штету. Жртве орлова могу бити заиграна јарад, ако су подаље од мајке па их орлови изненаде. Ако су пак у крду на пространим пашњацима, јарад ће врло брзо и спретно наћи сигурно мјесто испод тијела мајке, гдје им не пријети никаква опасност. Ако су пак у близи-

ни обраслог терена, сигурност ће наћи - заједно с мајком - склањајући се под гране грмља или дрвећа. Од вукова ће их спасавати брзина у бјежању и изразита способност кретања по врлетним теренима, у којима здравим и спретним јединкама од вукова не пријети опасност.

Највећа опасност, а то се и показало и доказало последњих година, дивокосју дивљачи пријети од неразумног понашања човјека, који криволовом показује своје најниже страсти и незаситне прохтеје. Употребом савременог оружја и других помагала, те немилосрдним одстрелом у криволову, опустошена су или деградирани бројна исконска станишта (Зеленгора, Сушица, Прец, Чврсница, Враница и друга) ове вриједне врсте. Потпуно су затрпа и нека у којима су, уз велики труд и материјалне издатке, извршена успјешна насељавања, с обћавајућим изгледима за даљи напредак популације и ширење на нове просторе, као што је Романија. Нагласимо и овдје: криволов је највећа опасност за опстанак сваке врсте дивљачи, али, исто толико и за успјешно управљање ловиштима, јер онемогућава реализацију планске заштите и узгоја дивљачи, обезвјеђује мјере на уређењу ловишта и поништава озбиљне издатке и племенити труд свих оних који настоје да дивокосе (и осталих врста дивљачи) имамо у оптималним капацитетима, с оптималним годишњим прирастом и у таквим околностима оствареном приликом да реални годишњи прираст, на задовољство свих, у цијелости рационално искористимо.

Увјерени смо да ће се сви добронамјерни с овим сложити и помоћи да криволов као озбиљну пријетњу даљем напретку ловства искоријенимо.

Закључак. Шта на основу реченог можемо закључити, осим: да су дивокосе (у свијету дивљачи) риједак драгуљ, којим се може поносити свака земља која га има; да дивокосе насељавају и тако оживљавају сурове предјеле кањона и планинских масива који им пружају повољне услове за опстанак и развој, без штетних последица за друге привредне гране; да је природа нашој земљи подарила изванредна станишта за дивокосју дивљач, у којима су исконски природни услови и данас готово непромијењени; да је дивокосја дивљач данас у свим нашим стаништима сведена на критичну бројност, а у неким и потпуно истребљена (што нам не служи на част); да треба да предузмемо најенергичније мјере за спречавање криволова, како бисмо постојеће популације повећали до нивоа оптималних капацитета, с оптималним годишњим прирастом, који бисмо онда могли плански користити. Потрудимо се, добри резултати ће нам донијети много задовољства.

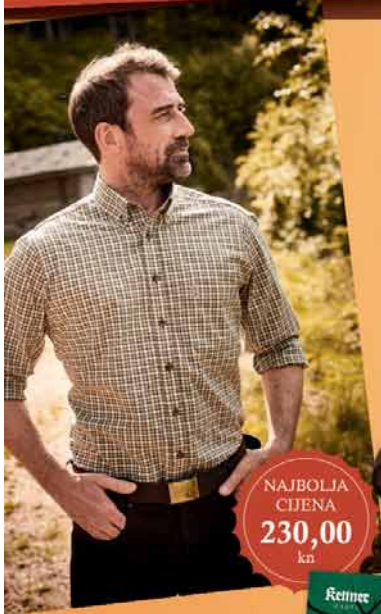
Непроцјењиво богатство наших ловишта

MJESEČNA AKCIJA U STUDENOM

Kettner mjesečna akcija - akcija cijene samo uz predočenje Kettner kartice vjernosti.

NAJBOLJA CIJENA
230,00
kn

ELCH MUŠKI REMEN

100% Pamuk.

Art. 610372 230,00kn

HÄRKILA KAMKO FLIS

Flis sa dva lica i GORE vjetronepropusnom membranom. Zbog duple obrade štiti optimalno od hladnoća i vjetra.

100% Polyester.

Art. 620053 2.055,00kn

NAJBOLJA CIJENA
2.055,00
kn

KAMERA ZA DIVLJAČ HC 300A

Robusna kamera za divljač 12 Mega-Pixel, i nevidljivim Infrared blicom.

Art. 482860 999,00kn

AKCIJA: 3 x Kamere - 20%

POSUDA ZA DIVLJAČ

Od visokokvalitetne sintetike. Idealnog oblika za vući po travi, blatu i snijegu. Glatka površina i zaobljeni uglovi za perfektno čišćenje.

Težina: 5 kg

Dimenzije: 91cm x 60 cm x 20 cm

Art. 412500 595,00kn

999,00 kn
AKCIJA
3 x KAMERA
-20%

595,00
kn

980,00 kn
833,00
kn

770,00 kn
616,00
kn

FIÄLLRÄVEN MUŠKE HLAČE KARL

Art. 610851 Umjesto 980,00kn Sad 833,00kn

BLASER FINN REVIR HLAČE

Art. 610126 Umjesto 770,00kn Sad 616,00kn

305,00 kn
244,00
kn

DUCK VALLEY KOŠULJA

Art. 630176 Umjesto 305,00kn Sad 244,00kn

535,00 kn
374,50
kn

BLASER KOŠULJA

Art. 630279 Umjesto 535,00kn Sad 374,50kn

685,00 kn
305,00
kn

BLASER KOŠULJA

Art. 630305 Umjesto 685,00kn Sad 305,00kn

Akcija se odnosi na plaćanje gotovinom. Vrijedi do 30.11.2016 ili do isteka zalih.

Blaser oružje, odjeća i streljivo dostupno kod vašeg Novog ovlaštenog zastupnika Blaser-a za Hrvatsku!

31 000 Osijek, M. Divalca 174, Tel.: +385 (0)31 / 625 999
10 000 Zagreb, Nova cesta 136, Tel.: +385 (0)1 / 7798 900

www.kettner.com

Kettner

ЈАСАН СТАВ УРЕДНИШТВА "ЛОВАЧКИХ НОВИНА"

Колеге, поштујмо ловачку униформу

Конечним уласком струке у уредништво часописа нашег савеза више неће бити толерисане фотографије ловачких група и друштава на којима су видљиве униформе које не припадају ловачком фолклору

ПИШЕ: РЕДАКЦИЈА
ЛОВАЧКИХ НОВИНА
lovacken@gmail.com

Свако занимање на свијету, свака струка и дјелатност имају своју службену, формалну униформу,

пропис или правило службе које јасно одређује изглед, боју и начин ношења униформе.

Војска носи своје маскирне униформе у разним дезенима и шарама, полиција је свуда у свијету углавном у плавој боји. Ватрогасци носе тамноплаву са рефлектирајућим сегментима, љекари су у бијелом...

Препознатљивост и форма ловачке униформе јасно је дефинисана кроз ловачке кодексе, статуте, ловачку етику, а ипак се у многоме не поштује и отворено избјегава.

Наша активност је у вези са природом и шумом и зато су ловци кроз вијекове носили униформе у свим нијансама зелене, смеђе и сиве боје,

које, као такве, управо и сачињавају боје природе кроз годишња доба.

Модерни закони и правила безбједности наметнули су ловцима употребу дрчавих, рефлектирајућих боја и материјала да би се безбједност учесника у лову подигла на виши ниво, што је оправдано и корисно. Проблем се јавља двадесет година након рата, гдје поједине ловачке дружине нису поново обукле своје ловачке униформе и више личе на војне резервисте или јединице у офанзиви са борбеним прслцима, тенковским комбинезонима и слично.

**НЕМА МЈЕСТА ЗА
ФОТОГРАФИЈЕ ДИВЉАЧИ
КОЈЕ НИСУ У СКЛАДУ
СА ЛОВАЧКОМ ЕТИКОМ**

Ловачки савез Републике Српске има јасно дефинисан Статут, кодекс понашања и облачења ловаца, што такође има и свако ловачко удружење у Српској. Конечним уласком струке у уредништво часописа нашег савеза више неће бити толерисане фотографије ловачких група и друштава, а на којима су видљиве униформе које не припадају ловачком фолклору. Такође неће бити објављиване фотографије одстријелене дивљачи, уколико не буду урађене по ловачком кодексу или у складу са ловном етиком, све и да се ради о врхунском трофеју.

Више о ловачким униформама и поступању са одстријеленом дивљачи читаемо у следећем броју нашег листа.

Лов дивљих свиња одувијек је ловцима побуђивао пажњу и подизао им адреналин. Овако организован лов одувијек је био нешто изузетно и изазовно, па и данас, кад је дивља свиња у ловиштима читаве Европе у експанзији

ПИШЕ: ДР ЗОРАН А. РИСТИЋ
lovacken@gmail.com

Газдовање дивљим свињама подразумева мјере за заштиту, очување и унапређење њихових популација, одржавање оптималног бројног стања у складу са могућностима станишта, оптималне полне (1:1) и старосне структуре која обезбјеђује свакогодишњи улов одређеног броја грла међу којима и носилаца врхунских трофеја.

У правилно газдовање спадају и мјере уређења ловишта, односно, прије свега, мјере за побољшање услова природне исхране садњом биљних врста које дивља свиња користи у својој исхрани као што су дрвенасте врсте које обилно рађају крупно сјеме (храст, буква, питоми и дивљи кестен), воћкарице, пољопривредне културе (овас, пшеница, кукуруз, раж, чичока, дјетелина и др). Ту спадају и мјере обезбјеђивања довољне количине воде (изградњом појилишта) која је дивљим свињама потребна у већим количинама, како за напајање, тако и за каљужање, затим мјере за обезбјеђивање мира у ловишту неопходног, прије свега, за успјешан узгој подмлатка. Изградња довољног броја ловно-техничких објеката, који зими, прије свега, омогућавају прихрану дивљачи (хранилишта и солишта), затим за осматрање и лов дивљачи (високих и ниских чека) као и хваталки за хватање живих примјерака дивљачи, спада такође у основне мјере газдо-

ОРГАНИЗАЦИЈА И НАЧИНИ ЛОВА ДИВЉИХ СВИЊА

Без доброг планирања нема успјешног лова

Простране храстове шуме омиљена станишта дивљих свиња
ФОТО: Ж. СЕКУЛИЋ

вања ловиштем дивљих свиња. Захваљујући својој великој плодности, дивље свиње су веома захвална врста за газдовање, како у слободним, тако и у ограђеним ловиштима. Иако у слободној природи имају велики радијус кретања, када су добро храњене одлично подносе

**Улов капиталног
вепра уз помоћ
српских гонича**
ФОТО: Ж. СЕКУЛИЋ

услове узгоја у ограђеном, често и веома малом простору од свега неколико стотина хектара и то у изразито великој густини насељености. Све је већи број ограђених ловишта у којима се у Европи па и код нас дивље свиње интензивно гаје, како ради лова, тако и ради производње меса које је врло квалитетно и све се више тражи на свјетском тржишту.

Лов

Дивље свиње се лове на најразличитије начине: прикрадањем, дочеком, погоном у различита годишња доба (љето, јесен, зима), али је лов погоном у касну јесен, а поготово зими по снијегу, и то уз коришћење специјално обучених ловачких паса вјероватно најпопуларнији и најраширенији начин. Тада је, због могућности праћења трагова по снијегу као и боље прегледности терена услед опалог лишћа, лов и најуспјешнији.

Највитешкији лов на дивље свиње је, међутим, лов претраживањем у мањим групама и уз помоћ

специјално обучених паса. Овај лов изискује низ способности како од ловаца (познавање терена, одлична тјелесна кондиција, брз рефлекс, храброст и др.) тако и од ловачких паса међу којима су врло ријетки они који се у тај за њих веома опасан лов смију упустити. Разјарени, а посебно рањени дивљи вепар својим кљовама може нанијети веома опасне, а понекад и смртоносне повреде ловцу, а ништа мање опасна није ни рањена дивља крмача која нема кљове, али има страховито јак ујед. Рањену дивљу свињу никада не треба тражити ноћу или се сам завлачити за њом у густиш у којем је залегла.

Приликом лова веома је значајно нагласити да у чопору дивљих свиња никада не треба одстреливати водећу крмачу јер је она носилац прираста у ловишту, а и стуб опстанка читавог чопора. Без њеног искуства и вођства током оштрих зима читаво легло назимати може страдати од глади или предатора.

Имајући све наведене чињенице у виду, може се слободно закључити

да је дивља свиња дивљач будућности у свим ловиштима, што је и потврђено у природи - ловиштима јер се у задњој декади толико намножила да чини велику штету у пољопривреди.

Дивље свиње лове се пушкама са олученим цијевима средњег и јачег калибра минималне енергије 2.500 џула на 100 метара удаљености и осам грама тежине зрна.

ЛОВЦИ МОРАЈУ ДА СЛУШАЈУ УПУТСТВА ЛОВОВОЂЕ

Лове се на више начина, као што је напоменуто: дочеком на високој чеки или са тла, прикрадањем.

Лов дивљих свиња одувјек је побуђивао код ловаца пажњу и подизао им адреналин на саму помисао да се спремају за лов, односно да одлазе да лове ову дивљач. Овако организован лов одувјек је био нешто изузетно и изазовно, па и данас, кад

је дивља свиња у ловиштима читаве Европе у експанзији.

Због ове чињенице и све више ловаца показује интересовање да лови ову атрактивну врсту дивљачи.

Да би ловац у лову на дивље свиње био успјешан, неопходно је да добро познаје понашање дивљих свиња и њихове навике, односно да добро изучи њену биологију и понашање.

Из литературе, али и на основу праксе познато је да она спада у изузетно интелигентне, опрезне и лукаве животиње које, захваљујући добро развијеним чулима њуха и слуха лако откривају опасност, што је њихова предност у односу на ловаца.

Лов дивљих свиња са високе чеке

Свакако да је један од начина да се одстријели дивља свиња лов чекањем. То је лов са високе чеке који се нарочито практикује током љетњих мјесеци и у јесен. У односу на чекање са земље, даје одређене предности ловцима - прије свега, омогућује добру прегледност терена.

Организацијом оваквог начина лова дивљим свињама далеко је теже да осјете ловаца. Уз ово, овакав начин организованог лова је безбједнији и по саме ловце, јер дешавају се случајеви тежих рањавања и погибија ловаца приликом чекања дивљих свиња на земљи.

Да би избјегли несрећне случајеве у лову на дивље свиње, потребно је спровођење безбједности и правила понашања свих учесника лова. При организацији лова на дивље свиње потребно је увијек подсјећати учеснике оваквих лова да је безбједност учесника најважнија, што се не може рећи, јер се у последњих неколико година, баш при оваквим лововима дешавају рањавања, али и убиства.

За успјешан лов дивљих свиња чекањем потребно је испунити одређене предуслове. Неколико дана прије организовања лова на дивље свиње управник ловишта и ловочуvari морају да обиђу терен и да читањем трагова утврде мјеста која ова врста дивљачи најчешће посјећује.

Овако маркирана мјеста су добар предуслов да при организацији лова она буду успјешни.

Високе или преносиве чеке треба да буду постављене на најбољим мјестима, односно оним која дивље свиње посјећују ради исхране, затим у близини каљужишта и главних стаза ове дивљачи.

Право вријеме - дивље свиње излазе у сумрак и свитање, а веома успјешно могу да се лове и у ноћима са јаком мјесечином, јер су тада током цијеле ноћи активне. Зато су свијетле ноћи, при пуној мјесечини и без вјетра, најпогодније за лов чекањем.

Ловци највеће шансе за одстрел имају у вечерњим сатима, кад је активност дивљих свиња израженија, односно кад крећу у потрагу за храном. Лов може да буде изузетно успјешан и у раним јутарњим часовима, кад се црна дивљач враћа у шумске и ритске комплексе, гдје се током дана одмара.

Ловац који лови овим начином лова, мора да буде потпуно миран и тих на чеки, јер и најмања грешка, незнање или непажња могу да га одају и тако упропасте лов. И долазак на чеку мора да буде правовремен и тих, уз вођење рачуна да се не пресеку (да се не прелазе) стазе којима се очекује долазак дивљачи. Пожељно је и да се дође уз вјетар.

Од великог је значаја и да чека буде удобна, да се не клима и не шкрипи. У близини чеке ловац не треба ни да обавља физиолошке потребе. Подразумијева се да прије поласка у такав лов не употребљава парфеме и да у околини чеке не пуши и не баца опушке цигарета.

Пошто дивља свиња изузетно води рачуна о сопственој безбједности, ловцу није лако да је надмури. То се првенствено односи на зреле вепрове, тзв. самце који живе усамљено, и у најгушћим и најнепреступачнијим дијеловима ловишта.

Њихова животна активност одвија се под окриљем ноћи, а стазе којима пролазе увијек воде кроз највеће густише. Мјеста прелазак углавном су кратка, а вепрови, прије него што изађу на њих, увијек застану на ивици густиша гдје, користећи чула слуха и њуха, провјеравају да ли је прелазак безбједан.

Уколико се налазе у близини чопора, углавном излазе последњи, тако да их је веома тешко одстријелити. Имајући у виду чињеницу да се дивљач појави и послје неколико сати упорног чекања, од ловца се очекује велика доза стрпљења и упорности.

Искуснији ловци знају да прецизни погоди у прејелу главе, врата и кичме моментално на мјесту настрела обарају дивљач, која "пада у ватри". Међутим, често се дешава да дивљач буде само рањена, тако да је неопходно да се крене у потрагу за њом.

Прије тога неопходно је да ловац, одмах послје пуцња, прати и покуша да одреди правац у ком се дивљач упутила. Неопходно је и да обиљежи мјесто настрела и покуша да пронађе трагове крви, длаке или ткива рањене свиње. При том треба имати у виду да рањена дивља свиња (нарочито вепар) може да буде веома агресивна и да представља велику опасност по ловца.

Управо зато од великог је значаја да ловац у потрагу никада не иде сам, без искусних колега и ловачких

паса обучених за рад на крвном трагу. Чињеница је да без добро обученог ловачког пса-крвосљедника потрага може да буде напорна, неизвјесна и често без резултата, јер је тешко пронаћи рањену или већ уинулу дивљач. Треба имати на уму да свака рањена и непронађена крупна дивљач представља велику штету и губитак, не само за ловиште, него и за ловца.

РАЊЕНИ ВЕПАР ПОСТАЈЕ ВРЛО АГРЕСИВАН

Зато је и пожељно да корисник ловишта има добро обучене и искусне ловачке псе-крвосљеднике. А што се потраге тиче, она треба да буде лагана и опрезна. Чим се пронађе рањена дивљач, у погодном тренутку неопходно је упутити хитац самилости, и то са безбједне дистанце.

Чекати се може и са земље на погодним мјестима, али због доброг чула мириса дивљих свиња најпогодније је чекати са неке висине од два до три метра.

Свиње, у зависности од степена узнемиравања, излазе под окриљем ноћи. Најбоље су ноћи са мјесечином и тада је најсигурнији и најбољи лов. Дивље свиње се по јакој мјесечини опрезније крећу, често иду сјенком растиња. Никако прије лова не треба да прелазимо преко стаза којима ће нам дивљач највјероватније доћи, јер дивља свиња зна и послје сат, два, а некада и више времена осјетити "врх" траг ловца и вратити се у шикару.

Никако се не смије пуцати у дивљач док нисмо сигурни да је вепар, што умногоме отежава овај лов и битно смањује ефекат успјешности. Како је све топлије вријеме, свиње треба тражити у близини воде, бара и ритова који су најбоље мјесто и ту се често свиње могу видјети још за дневне свјетлости, чиме

се олакшава процјена и одређивање пола дивљачи.

Добро је и јутарње чекање, тада се чеке тихо запосједну пар сати прије свитања на мјестима гдје се свиње из пољопривредних усјева враћају ка дневним боравиштима (шуме и трске), тада је олакшана процјена дивљачи, као и тражење погођене дивљачи.

Калибар је 8x57JS са зрима од 12,7 грама, који се показао сасвим коректан за овакву врсту лова, а практикује се и комбинована пушка у калибру 7x57R и са јединачним зрном оригинал "Brenneke", најчешће, са најтежим зрном у овом калибру од 11,2 грама.

Чека је најбоље да буде постављена од минимум 30 метара до неких 50-60 метара од каљужишта. Када су извршене све припремне радње, утврђено гдје су свиње, куда најчешће пролазе, направљена чека, остаје да се извади дозвола за лов и са групом ловаца организује дочек. Од опреме је обавезна батеријска

Лов на кршевитим теренима изискује много напора

ФОТО: Ж. СЕКУЛИЋ

лампа, те поштовање дисциплине и договора, а треба изабрати вођу лова који ће бити одговоран за цијелу групу и чијих упутстава се треба придржавати. Чеке се не смију самостално напуштати, већ по договору и на знак вође лова уз давање свјетлосних сигнала. Послије лова ловиште се напушта тихо и без галаме до зборног мјеста како се не би реметио мир у ловишту. Како се свиње лове у лошим свјетлосним условима, опрезност и поштовање одлука лововође, вође лова (груповође) је најбитније. Ако свиње јако касно излазе, треба покушати са јутарњим дочеком. Од самих прилика у датом ловишту, степена узнемиравања дивљачи зависиће и вријеме изласка дивљачи.

Лов дивљих свиња је веома популаран, прије свега, због доступности, односно могућности да у оваквим лововима учествује већи број ловаца.

Ловци могу да бирају приликом лова да ли ће покушати са погоном или ће дивљу свињу чекати на чеки.

Већ од избора начина лова могу се сагледати смјернице за избор оружја. Код неких ловаца је и даље актуелно размишљање да треба тражити универзалан калибар и пушку за више начина лова. У пракси се показало да, ако се мало више рачуна поведе о овоме и набави пушка само за тип лова који ловцу највише одговара, то води у добре резултате. Уколико неко има више различитих метода како воли да лови, требало би да размисли о набавци бар двије различите пушке.

Који калибар за карабин?

Карабини су добар избор за лов дивље свиње са чеке и за такав лов је потребно да је пушка упуцана на удаљености од 150 до 200 метара. У свијету се приликом лова са чеке пуца у неким ситуацијама на даљинама до 1.000 метара, али у нашим условима не би требало размишљати о хицима на удаљености већој од 300 метара.

У основи, за лов са чеке калибар не би требало да буде мањи од 6,5 мм (тежина зрна да буде већа од 11 грама), међутим са добро упуцаном пушком и пошто се при оваком лову користи ослонац, избор тачног калибра није толико пресудан.

Међутим, ни овдје не треба ићи у крајност, избор калибра за карабин треба да буде у складу са тереном гдје се лови и очекиваном величином дивљачи. Такође је битно да се води рачуна на којој је удаљености дивља свиња и да се не пуца уколико је предалеко. Овдје зна да превари то што има доста чекања прије него се испали хитац и уз то се пуца са ослонца, што може навести ловца да прецијени своје могућности на терену.

Лов дивље свиње погоном

Лов дивље свиње погоном, с друге стране, доводи ловца да пуца на дивљач која је на удаљености мањој од 50 метара. Међутим, овдје би препорука била да се узме већи калибар него кад је у питању пушка за лов са чеке. Калибар може бити .308 Win или 30-06. Такође, још један калибар о којем се може размислити јесте .223 Rem.

Овдје има прилично различитих мишљења, људи олако одбацују калибар .308 Win као сувише слаб за дивљач као што је дивља свиња. Међутим, у пракси се тај калибар за карабин показао довољним, али да би се осигурало, може се узети неки метак са тврђим зрном. То ће бити свим довољно да релативно прецизним хицем заустави и крупну дивљу свињу јер се при погону углавном никад не пуца на удаљености већој од 100 метара, заправо је то најчешће даљина од 50 метара.

Комбиноване пушке у лову дивљих свиња

Један од правца у којем треба мислити јесте комбинована пушка. Једна од добрих комбинација јесте модел у калибру 12 и 7.65R. У овој комбинацији има квалитетних чешких пушача, а у последње вријеме постају доста заступљени и произвођачи из Русије.

Поједини ловци сматрају да се треба опремити полуаутоматском пушком, јер се добија могућност брзог испаливања више метака. Практика је показала да је за ефикасно коришћење те предности полуаутоматског оружја потребно доста вјежбе, а ако се то вријеме искористи за увјежбавање гађања редовним карабином, резултати се могу реално упоредити.

Комбиноване пушке у нашим ловиштима имају два веома удаљена табора по начину мишљења. Треба разумјети да није у питању идеално рјешење које ће од сваког направити суперловца. Али, с друге стране, ни-

су ни толико лоше да праве проблеме. Сваки ловац треба за себе да размисли да ли би му одговарала комбинована пушка и ако види да је то добро рјешење, треба да се одлучи у којој комбинацији калибара. Они који се одлуче за овакву пушку, најчешће имају у плану њоме да лове предаторе и дивље свиње.

Једна од основних предности које има комбиновано оружје јесте да га ловац увијек користи и да је привикнут на његов рад. Код ловаца који имају више пушача различите намјене деси се приликом промјене пушке при различитим лововима да након промјене понове радње као и са оружјем које су користили претходни пут. То у неким ситуацијама доводи до грешака и промашаја. Први хитац ипак рјешава ствар, или би бар требало да је ријеша.

Понашање дивљих свиња у природи приликом храњења

У љетњем периоду обилазим калуџишта и мјеста у шуми гдје има воде. По свјезини блата на околним стаблима одређујем када су последњи пут овамо долазиле, а по висини блата на дрвећу оцјењујем величину свиња. Вепар често кљовама оставља ожиљке на кори. Свиње више воле да се чешу о стабла глатке коре, а ако у близини калуџишта нема таквих, користе било која. Засједу је најбоље постављати на подесном стаблу у близини калуџишта. Међутим, нема строгог правила када ће свиње доћи на калуџу. Могу још прије заласка сунца, или са првим мраком, или чак пред поноћ. Ипак, воле да прије одласка на своју ноћну активност дођу да се окаљујају како би их слој залијепог блата штитио од несносних комараца. У калуџу која "ради" добро је просути неколико литара нафте. Када осјете нафту у калуџишту, свиње долазе да се калуџају као очаране. Вјероватно се на тај начин штите од крпеља, комараца и других напасника.

НАЈВЕЋЕ ШАНСЕ ЗА УСПЈЕШАН ЛОВ У ВЕЧЕРЊИМ ЧАСОВИМА

Погодно мјесто за дочек дивљих свиња су стабла дивљег воћа која се налазе на ивици шуме или шумским пропланцима. Свиње посебно воле дуд, ринглов и дивљу крушку.

Када воће сазри и почне да пада на тло, свиње врло радо долазе да се госте. Ево zgodне прилике за засједу.

У периоду када је пшенично зрњење млијечно, свиње обожавају да га једу. Класје отргну са влати, сажваћу га, а пљеву и чврсте влакнасте остатке испљуну. Кроз пшеницу остављају стазе, а и веће полегнуте по-

До постизања оптималног капацитета у ловишту већинска структура одстрела треба да се заснива на младим грлима
ФОТО: Ж. СЕКУЛИЋ

вршине гдје спавају, а прасад се игра. На мјестима гдје излазе из шуме и улазе у поље пшенице треба поставити засједу. Ако је у близини поља и вода, то је одличан избор за дочек свиња.

Када се пшеница скине са поља, свиње излазе на стрњику да рију. Уколико је лето сушно, не вриједи чекаати. Али кад падне јак лјетњи плусак и земља овлажи, свиња радо излази из густиша да рије по стрњици. Не излази дубоко у таблу и бира доље и ниже дијелове табле гдје је земља мекша и богатија глистама и осталим мекущима.

У јесен, кад кукуруз почне да зри, чопори свиња су увелико у таблама под кукурузом. Обожавају да једу млијечан кукуруз и зато прво бирају табле са раним сортама.

Праве огромну штету, јер руше стабљику на земљу, а одгризу залогјадва са клипа. Ноћу се крећу по табли, веома су бучне, чују се далеко, али тешко излазе из табле. Често дођу до саме ивице поља са кукурузом, али не излазе напоље. Ипак, излазе ако у табли нема воде или калуге, излазе да би се у шуми до миле воље чешале о стабла, излазе да би у рану јесен скупљале жир који пада са храста и тиме обогатиле овај једнолични јеловник који им се нуди у табли са кукурузом. По киши често излазе из табле да би се мало "промувале" по чистом терену. Послије кише треба обилазити табле и по траговима тражити мјесто (гдје свиње најчешће излазе из кукуруза и прелазе у шуму).

Дугогодишњим праћењем и осматрањем може се установити да

свиње годинама користе исте стазе, премете и пролазе. Међутим, прави су мајстори да користе природне законе, највеће густише, млаке и трстике. На мјестима гдје улазе у шуму треба поставити засједу.

У октобру парење свиња је увелико почело. Вепар тјера од крмаче назимад и млађе вепрове, па их није тешко чути у табли. Опрезност му опада, много лута. Могуће га је видјети и тамо гдје га никада не бисмо очекивали. Често иде ивицом кукуруза или шуме, па га је сада много лакше одстријелити. Посебно су погодне ноћи са пуним мјесеком. Тада треба сићи са високе чеке и лагано се кретати уз ивицу кукуруза вребајући вепра када се појави на ивици табле. Наравно, уз претходни договор са осталим колегама којом ивицом кукуруза ће се кретати.

Зима је период када настају "црни дани" за "црну дивљач". То је период када се највише и најлакше лови. Поред тога, хране је мало и мора много лутати. На мјестима гдје је зимска прихрана дивљачи не би требало ловити свиње да би се сва крупна дивљач навикавала да ту долази.

Кад падне први снијег, у лов на дивље свиње не треба ићи исти дан. Разлог је то што је снијег за свиње, нарочито млађе, велика новост и изненађење, тако да се прве ноћи неће кретати по ловиштима у потрази за храном. Након два-три дана ће се привићи на снијег и све ће бити "нормално".

По снијегу је могуће ловити свиње праћењем свјезих трагова. Потребно је бијело маскирно одијело,

доста кондиције и савршено познавање терена. Нарочито је важно тачно процијенити у ком густишу су свиње залегле, са које стране им прићи и гдје затворити "рупе" куда ће покушати да се извуку.

Лов пригоном

Овај начин лова примјењује се у зимском периоду када у шуми опадне лист. Организатор лова најприје мора утврдити у ком се "шумском одјељењу" свиње налазе како би се што боље организовао погон. Понашање дивљих свиња у оваквим лововима је различито, а понекад тешко предвидљиво. Кад овакви ловови почну, свиње дозвољавају да им се погон приближи, па се тек онда дижу испод ногу ловаца. Ако су погони учестали у истом шумском ревиру, свиње се лако и рано подижу, не чекају да им се погон приближи, већ се "извлаче" бочно или напријед према дочеку, најчешће кроз млаке и најгушће честаре.

Често застају пред линијом дочека, ослушкују, њуше и на најмањи сумњиви знак, само њима знан, враћају се покушавајући да се пробију кроз погон. Знају да се притаје у најнеприступачнијим густишима и кад им се погон приближи, искористе збуњеност и несмотреност ловаца и успијевају да се пробију. Због непроходности терена у оваквим мјестима се погон најчешће покида. На оваквим шумским теренима потребно је поставити иза линије погона, уз стазе и прелазе преко шумских просјека, мању групу ловаца која би сачекива-

ла свиње које се пробију кроз погон.

Успјех ових ловова, поред добре осмишљености и правилног вођења погона, зависи од дисциплине свих учесника лова.

Пригоном се лови најчешће уз помоћ паса. У оваквим лововима се највише користи њемачки ловни теријер, а у последње вријеме и браќазавичар. Премда је њемачки ловачки теријер у лову на дивљу свињу врло употребљив пас, не фаворизује се ова раса из неколико разлога: лако страда због своје срчаности, дивљач далеко гони, губи контакт са водичем па се често губи у ловишту, брзина кретања му није усклађена са квалитетом носа те лако губи траг.

У лову на дивљу свињу користи се успјешно ошпродлаки јазавичар, чијим радом је већина ловаца веома задовољна. Иако спор у односу на друге псе, он гони истрајно и сигурно, са дубоким гласом, не гони далеко, никад се не губи, на крвном трагу је непревазиђен. На чеки је миран и увијек при руци са својим врхунским њухом. Препорука је што га ловци на крупну дивљач не користе у довољној мјери.

При лову дивљих свиња, ради ефикасног одстрела најважније је мјесто поготка, затим конструкција зрна и његова тежина, а на крају и калибар оружја. Показао се као најбољи калибар 30-06, и калибар 8x57 JZ. Што се тиче избора зрна, оно треба да буде што тврђе и што теже. У густишу "Brenneke" добро држи правац, а његова тежина од тридесетак грама има довољно енергије за обраћање и најкрупнијег вепра.

УСПЈЕШНА САРАДЊА ЛОВАЦА ИЗ ЗВОРНИЧКОГ КРАЈА С КОЛЕГАМА ИЗ СРБИЈЕ

Дрина деценијама рађа пријатељства

Дружили смо се и породично, одлазили једни другима на славе... Упознавали наше млађе генерације како би се ово пријатељство наставило, прича Ерић

ПИШЕ: МИШО ЛАЗАРЕВИЋ
lovacken@gmail.com

Ловци с обје стране Дрине су успоставили небројене контакте, организованим разних ловачких манифестација, заједничких излазака у лов и дружења, на којима се манифестује јединство и љубав према ловачком позиву и природи, показује истинско човјекољубље, пријатељство, добри комшијски односи.

Ловци из зворничког краја, већ деценијама, имају успјешну сарадњу са својим колегама у сусједним општинама у Србији. Ловачка друговања у приобаљу Дрине изнједрила су многа трајна пријатељства, али и братимљења. Као ријетко ко на овим просторима ловци су успоставили контакте организованим ловачких манифестација, заједничких излазака у лов и дружења, током којих се

Чланови удружења
"Соко" и "Видојевица"
ФОТО: М. ЛАЗАРЕВИЋ

манифестује јединство и љубав према ловачком позиву и природи. У ЛУ "Вукови са Дрине" поносни су на сарадњу са ловцима из Мачве, у Богатићу, посебно члановима секције Глушци.

- Са ловцима из Мачве се дружимо више од четири деценије - прича један од дојена ловства у овом крају Мићо Ерић.

Управо на његову иницијативу дошло је и до братимљења зворничких и ловаца из Богатића. Десило се то средином седамдесетих година.

- Био сам на свим окупљањима. Дружења није било само у лову. Дружили смо се и породично, одлазили једни другима на славе... Упознавали

наше млађе генерације како би се ово пријатељство наставило - прича Ерић.

Угледни ловац Глушаца Добросав Васић један је од највећих поборника сарадње.

- Редовно долазимо код наших пријатеља у Зворник, а они код нас у Мачву. Постали смо неразводни, као браћа. Нико се не зна дружити као ловци - истиче Васић, док својим домаћинима предаје чувену мачванску погачу.

Њихови домаћини, с друге стране, "одговарају" својим специјалитетом, тако да дружење траје уз зворнички паприкаш. На једној манифестацији затекли смо и потпредседника Лова-

ЧЛАН ДВА УДРУЖЕЊА

Миодраг Брезјачанин из Лешнице био је један од актера у братимљењу ловаца из варошице код Зворника и Лознице.

Он је пуне четири деценије присутан у ловним активностима на овим просторима.

- Поносан сам што сам члан оба удружења. У "Соколу" сам већ одавно стекао статус почасног и заслужног ловца. Ми ловци смо као једно ловачко друштво и једна велика фамилија - поручује популарни "Шећер".

чког друштва "Гучево" из Лознице Момира Обрадиновића.

- Не долазимо једни код других само због лова и зато што, рецимо, немамо поједину врсту дивљачи, него искључиво због ловачког друговања - наглашава Обрадиновић.

И у другом овдашњем ловачком удружењу, козлучком "Соколу", имају своје побратиме. Председник "Сокола" Зоран Радосављевић прича како су, прије четири деценије, чланови тадашњег друштва "Фазан" успоставили сарадњу са ловцима из Лешнице, варошице поред Лознице. Солидарност ловаца са лијеве обале Дрине није била само у добровољном раду. Шгавише, у алманасима удружења из Козлука записано је да је, у то вријеме, цјелокупан годишњи износ ловачке чланарине дониран за изградњу ловачког објекта у Лешници.

Оживјела ловишта у регији Бирач

Мало лова, више дружења

Оживјела су ловишта и у регији Бирач. Око 2.000 ловаца, из девет ловачких удружења, отворили су нову ловну сезону на ниску дивљач. У ловним ревирама, који се простиру на истоку Републике Српске, највећим дијелом уз ријеку Дрину, са укупном површином од око 205.000 хектара, почео је лов на зеца, фазана, лисицу, дивљач која традиционално обитавала на овим теренима. Нешто касније, у брдско-планинском подручју, ловиће се и дивље свиње и вукови.

Међу првима који су "отворили" нову ловну сезону су чланови ЛУ "Соко" из Козлука. Том приликом, у секцији Роћевић, уприличен је ловачки сабор,

гдје се окупило више од 350 ловаца, чланова овог, али и других ловачких организација из регије Бирач, те сусједних општина Бијељина, Угљевик и Лозница у Србији. Међу гостима био је и градоначелник Зворника Зоран Стевановић. Овом приликом председник Скупштине "Сокола" Раде Стевић уручио је златне ордене ЛС РС, а међу добитницима највећег признања су Милијан и Зоран Радосављевић, затим Остоја Текић и Миле Косовић. Пошто је Милијан Радосављевић, један од оснивача козлучког удружења, недавно преминуо, признање је примила његова унука Ружица Радосављевић.

Ловци из Семберије успјешни код својих домаћина у Зворнику

ФОТО: М. ЛАЗАРЕВИЋ

Великим ловачким скупом почела је нова ловна сезона и у ЛУ "Вукови са Дрине" у Зворнику. У Дрињачи се окупило око 200 ловаца и љубитеља лова и природе. Зворничким ловцима у походе су стигле колеге из Бродца и

Љељенче код Бијељине, затим Доњег Жабара, ловци из Глушаца код Богатића, у Србији, те из оближњих удружења из Козлука, Братунца, Сребренице, Власенице.

М. Ј.

ЛОВИШТЕ ОБОГАЂЕНО ФАЗАНИМА

Добојско ловачко удружење "Фазан", из сопствене фазанерије је у овој години обогатило ловиште са 3.500 фазанских пилића, узраста од шест до 11 недеља. Према повратним информацијама из секција бројност фазанске дивљачи је на завидном нивоу, што потврђује квалитет рада фазанерије која годишње произведи око 20 хиљада пилића. Овако обогатило ловиште обавеза је више за ловце, а нарочито за ловочуварске службе које морају обратити пажњу на повећан број предатора у ловишту.

ПИШЕ: ВОЈО СТЕЈАНОВИЋ
vojostj@gmail.com

Да Ловачко удружење "Фазан" из Добоја, као и укупно ловство, имају свијетлу будућност, најбоље потврђује интересовање младих за ову спорско-рекреативну дисциплину.

Наиме, у добојском ловачком удружењу дјелује и ради посебна

ОБУКА МЛАДИХ ЛОВАЦА У ДОБОЈУ

Ловство има сигурну будућност

секција "Ловачки подмладак", која тренутно броји 39 чланова, узраста од 7 до 17 година, разноврстаних у три категорије. Секцију води дугогодишњи и искусни ловац Миленко Митровић, који дјечаке и дјевојчице припрема тако да их красе високе етичке и ловачке врлине.

У оквиру ЛУ "Фазан" ради и посебна "Мала школа ловства", коју похађају чланови ове секције. Ријеч је о низу предавања на различите теме из области ловства, као што су ловачки трофеји, кинологија, балистика и друге.

Овакв облик едуковања будућних ловаца почео је још у јулу. Сваком од чланова подмлатка подијељени су ловачки прслуци и шешири, а потом је председник комисије за оцјену ловачких трофеја Бранислав Жилић, упознао младе ловце са основним особинама различитих

ловачких трофеја, о начину њихове обраде, чувања и начина оцјењивања њихове вриједности.

Члан Управног одбора ЛС РС Војо Нарић одржао је предавање о производњи фазанских пилића. Потом су будући ловци лично обишли производне погоне Фазанерије "Баре" гдје су и практично имали прилику видјети како се тај процес одвија.

Председник добојских ловаца Ведран Божичковић презентовао је "трап машину" за гађање летећих мета, а затим истакао да ће се овакв облик едукације наставити.

- Треба да будемо поносни што имамо сигурну будућност нашег ловства, а ова популација младих и дјевојака ће стећи довољно знања и искуства, прије него што и званично постану пуноправни ловци - закључио је Божичковић.

НОВОСТИ ИЗ ЛОВАЧКОГ УДРУЖЕЊА "СЕМБЕРИЈА"

Завршено оцјењивање рогова

Ловачко удружење "Семберија" из Бијељине је друго по величини у Републици Српској, а поред ситне дивљачи успјешно газдују и са срнећом дивљачи која је поново нашла свој дом на овим просторима.

План одстрела се из године у годину повећава уз поштовање годишњег плана, а добра организација лова, дисциплина лова-

ца и максимална ангажованост стручне службе доприносе да се лов срндаћа успјешно и на вријеме заврши. Организовано је и оцјењивање трофејне вриједности рогова срндаћа, а комисија за оцјењивање је имала пуне руке посла.

Ловци "Семберије" и у току љетњег периода имали су пуно посла, вршили су чувања фазан-

чића у волијерама по ловачким секцијама, градили су високе чекете уређивали ловачке куће...

- Као и ранијих година наше удружење је унијело у ловиште око 5.000 фазана различите старости из сопствене фазанерије. Одређен број фазанске дивљачи испоручен је редовним купцима широм Српске, а и шире. Тренутно поред матичног јата на фазанерији има и одређена количина фазана за продају, а детаљније информације се могу добити на телефон 055/227-100-рекли су у ЛУ "Семберија".

Иначе, стријелци овог удружења освојили су прво мјесто на Кулу Републике Српске у гађању летећих мета који је одржан 9. октобра 2016. на стрелишту у Прњавору. Успјех у скипној конкуренцији увеличао је и Младен Симић, који је освојио друго мјесто у појединачној конкуренцији.

М. Б.

Крсна слава ловаца Сарајевско-романијске регије ЗАХВАЛНИЦЕ ЗАСЛУЖНИМ

ИСТОЧНА ИЛИЦА - Крсна слава ловаца Сарајевско-романијске регије прослављена је у хотелу "Београд" у Источној Илици 21. септембра.

Присутствовали су ловци из свих седам удружења регије, а додијељене су значке заслужним ловцима а то

су: Момчило Рудан, Зоран Ђаковић, Мирослав Радловић, Гордан Голијанин, Боро Нинковић, Горан Ђуревић, Јован Пејановић, Микаило Брезар, Бранко Божовић, Петар Голијанин, Срђан Даничић, Ристо Кусмук, Јован Лушић, Зоран Милић, Драган Шеховац, Жељко Булајић и министар Савјета министара Мирко Шаровић. Захвалнице су уручене свима онима који су помогли лакшем функционисању удружења.

Ловачко удружење "Мајевица" ДОБРО РОДИЛЕ ЊИВЕ ЗА ДИВЉАЧ

Ловачко удружење "Мајевица" из Лопара већ дуги низ година у скоро свим ловним јединицама засијава парцеле са кукурузом, чичоком и травним смјесима како би помогли дивљачи у зимском периоду.

Исто је било и овог љета, када су чланови овог удружења из Јабланице проређивали коров и вршили прихрану кукуруза. Иначе овај дио ловишта је занимљив, јер се у њему могу видјети дивље свиње током цијеле године. Добра сарадња са ловцима комшијама из ФБиХ допринијела је да се број дивљих свиња из године у годину повећава, а вриједи споменути да се у близини ове њиве, а и на више других локалитета по другим ловним јединицама налазе аутоматске хранилице које се допуњују храном током цијеле године.

М. Б.

ЛУ "Јелен" УСПЈЕШНО РЕАЛИЗОВАН ПЛАН ОДСТРЕЛА СРНДАЋА

Ловачко удружење "Јелен" из Главичица овог годишњу ловну сезону на срндаћа отворило је у врхунцу парена 6. августа и право је задовољство било слушати да су скоро сви виђени срндаћи били уз срне првог ловног јутра. Вриједно помена да ово удружење има одличну ловочуварску службу којој несебично помажу сви ловци, а као резултат тога имају богато ловиште. Ловна сезона на зеца и фазана отворена је крајем октобра како практикују и комшијска ловачка удружења са којима имају одличну сарадњу.

М. Б.

Рецепт

ЛОВАЧКИ ГУЛАШ

НЕИЗОСТАВАН СПЕЦИЈАЛИТЕТ НА ДРУЖЕЊИМА

Ловачки гулаш један је од најбољих и најчешће спреманих специјалитета и готово неизоставна храна на свим окупљањима ловаца.

Да би спремили добар гулаш потребно је дан прије припреме marinirati месо у зачинима те оставити преко ноћи да се окуси и мириси лијепо прожму. Зачини се додају по нахођењу, без прецизних мјера, али не треба претјеривати, јер се сви зачини додају и током кувања. Со, бибер, сува мјешавина зачина, рузмарин, лавор... су уобичајени зачини који се утрљају у месо. После је тога, месо поклопите и оставите у фрижидеру.

Очистите и насјецкајте црвени и бијели лук, паприку, љуте папричице и лишће першуна.

Дио мркве, коријења целера и першуна можете набавити, а дио

оставити у комадићима, по жељи.

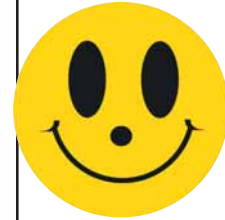
Улијте уље (може и маст) у већи лонац и пустите да се загрије. Прво ставите црвени лук и динстајте петнаестак минута повремено мијешајући. Након што је лук добио златну боју те је постао стакласт додајте мркву, свјежу паприку, коријен першуна и целера, дио насјецаног лука, љуте папричице, залијте водом и кратко продинстајте (до десетак минута).

Затим додајте месо које сте претходни дан marinirali и оставили у фрижидеру. Након меса додајте пасирани парадајз, преостали дио бијелог лука, лаворов лист, лишће першуна, со, бибер у зрну, мљевени бибер и кашичицу мјешавине сувих зачина. Доспите воду и кувајте сат и по до два. Током кувања повремено промијешајте и доспите воду.

Када је месо при крају кувано додајте два децилитра бијелог и децилитар црног вина и пустите да још мало прокува.

ХУМОР

Ко су ловци?
- Ловци су људи који кроз шуму иду до кафане.

Зашто ловачки пси имају уши окренуте према доле?
- Доста им је ловачких прича.

Како се зове медвјед који тренира кунг-фу?
- Гриз Ли.

АУТОР-БИТ	АЗИЈСКА ДРЖАВА	ВРСТА СПОРТСКЕ ОПРЕМЕ	МАРОКО	ГЛУМАЦ	1. И 4. САМОГ-ЛАСНИК	АУТОР-БИТ	ФЛУОР	КОШТУ-НАВА ВОЋКА	ХЕМИЈСКИ ЕЛЕМЕНТ	ДИВЉА ЖИВОТИЊА	
		АСФАЛТА, КАТРАН	КАРАТ	КАЛИНИЋ	ЈАПАНСКА ВАЛУТА	ФОТОГРАФИЈЕ (ХЕРЦ), ЗАПИСНИЧАР, ПИСАР (МНО)				СА СЛИКЕ	
			ДАЧИНИН АУТОМОБИЛ							АУТО ОЗНАКА ЗА КНИН	
ЕВРОПСКА ДРЖАВА											
ФРАНЦУСКИ ВОЈСКО-ВОЂА							ВАЛУТА У ЈУЖНО-АФРИЧКОЈ РЕПУБЛИЦИ				
ГЛУМАЦ					АЗИЈСКА ДРЖАВА		МОНД			3. СЛОВО	
ОРЕГОН					ПРАВИТИ ГРАЂЕВИНУ					ОСТОЈА	
ХЕМИЈСКИ ЕЛЕМЕНТ		ИЗГОВОР ПЛАСА "С"	"АЛЕКСАНДАР НИКОЛИЋ"		"ГОРАН ТРОБОК"		УЗВИК ПРИ ЗАУСТАВЉАЊУ (ВОЈН.)			ОДМИЛА	
БИВИИ ИГРАН ПАРТИКА НА ТАРИФО			ДИО СМЕЂА	ГРАД У ЧЕШКОЈ	ЗАМЕТАК НА ВОЋКИ		ГАУС	НЕМАН, АЖДАЈА (МНО)			
				САЈЦИЈА				Ф.К. ИЗ ШПАНИЈЕ			
			ДИО КОЊСКЕ ОПРЕМЕ				МЈЕСТО У СЛОВЕНИЦИ				
			АЗИЈСКИ НАРОД				11. И 1. СЛОВО				
ВОЛТ		ФИЛМСКИ ЖАНР									
ЗИМБАБВЕ		ПОЉОПРИ-ВРЕДНИЦИ									
РИЈЕКА У АЗИЈИ							АРГОН				
							КИСЕ-ОНИК				
РИЈЕКА У БИХ					ПОКАЗНА ЗАМЕНИЦА						
АЗИЈСКА ДРЖАВА					ПРЕМА		СИРИЈА				
							КЊИЖЕВНИ ПРАВАЦ С КРАЈА ХВИЈЕКА				
				СЛОВА СУСЈЕДНА СЛОВУ "Ј"			БЕРИЛИЈУМ				
				РУЂА, СВЕЈТИНА			"КОТОР ВАРОШ"				
КЕНТА	ЈАПАНСКИ РЕЖИСЕР						БЛАТО				
МЛИЈЕЧНИ ПРОИЗВОД	КУРОСАВА						ГЛИБ				
	ШУМСКА КРЕДА						ЕМИЛИЈА				
							КРАЂЕ				
		ИСТА СЛОВА	АТОМ		ЕВРОПСКА ВАЛУТА						
			ЛИЧНА ЗАМЕНИЦА		"УЛТРА ВИО-ЛЕТНО"						
СЕНТА											
ХЕМИЈСКИ ЕЛЕМЕНТ							"ОЛИВЕР НИКОЛИЋ"				
							РЕОМИР				
АМПЕР		САКУП-ЉАЧИЦА									
		БИЉАКА									

Судоку

У празна поља распоредите бројеве од 1 до 9 тако да у сваком реду и колони буду различити бројеви, а исто тако и унутар сваког квадрата 3x3.

Тежина: тешко									Решење								
9				1		6			9	3	4	2	7	1	6	8	5
					4				6	1	2	5	8	9	4	7	3
	1					8			7	8	5	6	4	3	1	2	9
		7					6		3	4	7	9	5	2	8	6	1
2				9					8	5	7	1	6	4	9	3	2
								3	2	9	6	3	1	8	7	5	4
					9		8		4	6	8	3	6	5	2	1	7
			6					9	7	1	3	7	4	9	2	8	6
5	8								5	8	6	2	5	7	1	4	9

Isuzu D-MAX

idealan
"partner"
za lov!

Ovlašteni uvoznik, prodavac i serviser japanskog brenda ISUZU, Metago d.o.o. Banja Luka, predstavlja Vam vrhunsko terensko vozilo, ISUZU D-MAX,

Za jedno **robusno i pouzdano terensko vozilo**, kakav je **Isuzu D-MAX**, priroda i uopšte divljina, šume, brda, doline, nekako se sami nameću kao svojevrsno "prirodno stanište". Jer, čemu poenta posjedovanja ovakvog vozila, ako barem s vremena na vrijeme, neće vidjeti lokacije kojima je, zapravo, i namjenjen?

Samim tim, ovo je onda idealan tip vozila koji će istovremeno spojiti "lijepo i korisno", te poslužiti i nekoj ozbiljnijoj namjeni, pored pukog uživanja u prirodi i off-road vožnji. Jedna od njih je, recimo i **lov**, jer, ako je D-MAX već sposoban da se "uvuče" i "provuče" gotovo svuda, da se "popne" i "pregazi" prepreke, nameće se kao **ozbiljan "lovački pomoćnik" za gotovo sve uslove**. Već u osnovnoj verziji, **odlične terenske sposobnosti 4x4 pogona**, solidan klirens i pouzdan agregat, svakom lovcu biće od velike pomoći. Kada se tome pridoda i **dio dodatne opreme**, koju **METAGO d.o.o. nudi kupcima D-MAX**, dobija se zaista namjensko vozilo, koje je gotovo jednako važno za ulov, koliko i mirna ruka i precizna puška.

Isuzu D-Max se proizvodi i isporučuje sa dizelskim motorom zapremine 2.5 litra, snage 163 KS, sa manuelnm ili automatskim mjenjačem, pogonom na sve točkove i reduktorom snage. U ponudi je širok izbor dodatne opreme, od koje izdvajamo: poklopac tovarnog prostora Canopy, kuka za prikolicu 3.5 tone, krovni nosači, bočni pragovi, bull barovi, vitlo za izvlačenje, led reflektori i sl. Pored ove, može se reći, "opšte" dodatne opreme, D-MAX se može opremiti i specijalizovanim elementima, namjenjenim lovcima, kao što je, **kavez za pse**, **posebna posuda za uhvaćenu lovinu**, posuda za vodu sa pumpom, vitlo u tovarnom prostoru. **Poseban dio specijalizovane opreme jesu i kutije za puške i opremu, koje se montiraju ispod**, a koji u kombinaciji sa već pomenutom kavezom za pse, formiraju jednu cjelinu koja se montira u tovarnom prostoru, ispod klasičnog Canopy poklopca tovarnog prostora za D-MAX. Naravno, ovo je samo dio Isuzu ponude namjenjene lovcima, a koji se vrlo lako može obogatiti, u zavisnosti od potreba i želja samih vlasnika. Šta više, METAGO nudi čak i mogućnost promjene spoljašnje boje vozila, lijepljenjem specijalnih folija (kamuflažne, tamno zelene, smeđe, itd.), koje D-MAX pomažu da se bukvalno "utopi" u okolinu i time ne oda svoje prisustvo...

Za više detalja možete nas posjetiti u našem prodajno-sevisnom centru

METAGO d.o.o. Banja Luka na adresi:
ul Subotička bb 78000 Banja Luka
Tel. 051 490999, 490998, 381151
Email: prodaja1@metago.info

www.isuzu.ba

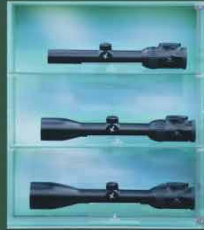
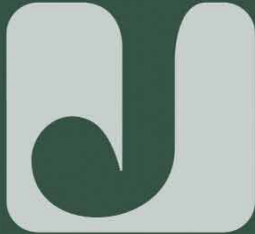

Lovac zna!

JACIMOVIC

www.jacimovic.com

d.o.o.

**USKORO U
BIJELJINI!**
Sremska 1,
TC Mihajlović

Karadordeva 83, Banja Luka
Tel: +387 51 212 904
e-mail: arms@jacimovic.com

Srpska 20, Banja Luka
Tel: +387 51 214 473
e-mail: soko@jacimovic.com

Vidovdanska 9
Gradiška, tel: +387 51 825 780
e-mail: gradiska@juventasport.com

GENERALNI UVOZNIK ZA BiH

- 📍 Branka Ćopića 1, 78000 Banja Luka, BiH, RS
- ☎ +387 51 30 76 00
- ✉ info@abcsporting.com, abcsporting@gmail.com
- 🌐 www.abcsporting.com

MAKERS OF THE ORIGINAL SWISS ARMY KNIFE | ESTABLISHED 1884